

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMICKÉ ŽURNALISTIKY

Česko-čínská obchodní interakce

Trade Interaction between the Czech republic and China

Student:

Eva Šindlerová

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Martin Juroška, Ph.D.

Ostrava 2014

Místopřísežně prohlašuji,

že jsem diplomovou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Ostravě dne 25. dubna 2014

Eva Šindlerová

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. ČÍNA VE SVĚTOVÉ EKONOMICE	8
2.1 Základní údaje o Číně	8
2.2 Ekonomický vývoj	10
2.2.1 Období Čínské republiky (1912–1949).....	10
2.2.2 Období vlády Mao ce-Tunga (1949–1976).....	11
2.2.3 Období Teng Siao-pchingových reforem (1978–1988)	13
2.3 Současná čínská ekonomika	18
2.3.1 Současné problémy	22
2.3.2 Čínský automobilový trh	23
2.5 Vývoj mezinárodních vztahů	25
2.5.1 Období císařských dynastií	25
2.5.2 Období vlády Mao ce-Tunga	27
2.5.3 Období moci Teng Siao-pchinga.....	28
2.5 Současná zahraniční politika	31
3. VÝVOJ HOSPODÁŘSKÝCH VZTAHŮ ČESKÉ REPUBLIKY A ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY	32
3.1 Období 1918-1939	32
3.1.1 Zbrojovka Brno	34
3.1.2 Škoda Plzeň.....	34
3.1.3 Sellier & Bellot.....	35
3.2 Období 1945–1960	35
3.3 Období 1960-1969	39
3.4 Období 1970-1978	40
3.5 Období 1989-1992	42
3.6 Období 1992-2013	43
3.6.1 Smluvní základna	43
3.6.2 Komoditní struktura obchodní výměny	45
3.6.3 Perspektivní položky českého exportu	48

3.6.4 České firmy působící na čínském území.....	53
3.6.5 Joint ventures ve vzájemném obchodu.....	55
3.6.6 Čínské projekty v ČR.....	56
3.6.7 Zahraniční rozvojová spolupráce	58
3.6.8 Vzájemná výměna v oblasti služeb	59
4. OBCHODNÍ VZTAHY NA PŘÍKLADU VYBRANÉHO PODNIKU	61
4.1 Představení společnosti Škoda Auto	61
4.2 Historie společnosti.....	62
4.3. Firemní strategie	63
4.4. Škoda Auto v Číně	65
4.4.1 Image značky na čínském trhu	66
4.4.2 Prodejní síť	67
4.4.3. Marketingová strategie	68
4.4.4 SWOT analýza Škody Auto v Číně.....	69
4.4.5. Strategie Škody Auto v Číně.....	70
4.4.6 Doporučení pro firmy usilující o vstup na čínský trh.....	71
5.ZÁVĚR.....	73
Seznam použité literatury	76
Seznam zkratk.....	79
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	81
Seznam příloh	82

1. ÚVOD

Čína mě odnepaměti fascinovala svoji kulturou, odlišností, rozmanitostí a v posledních letech svou ekonomickou suverenitou. Říše středu, za kterou se Čína považuje, je klíčovou ekonomikou světa, která má nesporný potenciál, který by mohla ČR použít ve svůj prospěch. Pro naši zemi představuje čínský trh příležitost v podobě místa odbytu českého zboží na čínský trh a také je to místo, kde mohou čeští podnikatelé začít podnikat a tím zvyšovat hrubý národní důchod České republiky.

Jedná se o zemi se zajímavou ekonomickou historií, kterou se pokusím ve své práci zachytit pomocí historické metody. Za několik málo desetiletí se podařilo nastartovat ekonomiku pomocí hospodářských reforem natolik, že se v současné době Země Draka tyčí na druhém místě v žebříčku největších ekonomik. Dle statistik tamních úřadů je od roku 2009 Čína největším vývozcem zboží světa a podle údajů Českého statistického úřadu je Čína hned za Německem rovněž druhým největším dovozcem do České republiky. Vzájemná obchodní výměna není zdaleka vyrovnaná. Deficit obchodní bilance na straně ČR je největší v porovnání se všemi zeměmi, kam naše země svoji produkci vyváží.

Ve své diplomové práci si dávám za cíl analyzovat vývoj obchodních vztahů České republiky s Čínou do současné doby. K získání celkového přehledu o tématu použiji kromě historické metody také metodu analyticko-syntetickou. Mojí hypotézou je, že je možné snížit obchodní schodek České republiky s Čínou zvýšením českého vývozu. Ke zjištění zda je hypotéza pravdivá, či nikoli, použiju metodu abdukce. K potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy popíšu vnitřní souvislosti logicko-systematickou metodou. Dedukcí se pokusím vyvodit konkrétní skutečnosti.

Abych blíže specifikovala česko-čínskou obchodní interakci, nemůžu se vyhnout analýze čínské ekonomiky nejprve na globální úrovni. Ve druhé kapitole se tedy budu zabývat tematikou Číny ve světové ekonomice. Stručně shrnu údaje o Číně a podrobněji rozeberu čínský ekonomický vývoj a vývoj mezinárodních vztahů v rozmezí od roku 1918 do současnosti.

Vývoj internacionálních vztahů Číny měl rovněž vliv na hospodářské vztahy s Československem, potažmo s Českou republikou. O tom, jak se rozvíjela hospodářská spolupráce naší země s Čínou, jaká je současná obchodní interakce a jak ji posílit, bude pojednávat kapitola třetí.

Ve čtvrté kapitole se budu věnovat konkrétnímu příkladu firmy Škoda Auto, které se již povedlo etablovat na čínský trh. Z jejího příkladu se pokusím vyvodit doporučení pro firmy usilující o export do této země, popřípadě o snahu začít vyrábět přímo v této vzdálené zemi.

Závěr bude věnován shrnutí získaných poznatků.

2. ČÍNA VE SVĚTOVÉ EKONOMICE

V této kapitole se budu věnovat postavení Čínské ekonomiky z globálního hlediska. K tomu, abych zjistila, proč se staví současná čínská ekonomika na pozici druhé největší ekonomiky světa, se nemůžu vyhnout obecnějšímu úvodu, na který navážu popisem vývoje čínské ekonomiky a dále budu charakterizovat vývoj mezinárodních vztahů.

2.1 Základní údaje o Číně

Název Čína vychází z názvu dynastie Čching.¹ Úřední název státu zní Čínská lidová republika (dále také ČLR). ČLR leží ve východní části euroasijského kontinentu u Tichého oceánu, přímo sousedí se 14 zeměmi. Geograficky se člení na tři celky – pouštní oblast na severozápadě země, tibetskou náhorní plošinu s nejvýše položeným bodem Země Mt. Everest. Posledním celkem s největší koncentrací obyvatel je východní monzunová Čína. Rozlohou 9 596 961 km² se tak Čína po Rusku, Kanadě a USA řadí na čtvrté místo mezi největšími zeměmi. Jak uvádí Skřivan, z čínského pohledu naše území bylo a je považováno za pouhou „tečku na mapě“.² Česká republika by se na rozloze čínského teritoria mohla rozprostřít celkem 121 krát.

Světové prvenství Čína dlouhodobě drží svým počtem obyvatel. Podle sčítání obyvatel Národního statistického úřadu ČLR v roce 2011 tvořil podíl Číny na celosvětové populaci 19,23 procent, což je 1,347 miliard obyvatel, z čehož vyplývá, že v Číně žije každý pátý člověk. Hustota osídlení je na tomto území 140 obyvatel na km². Etničtí Číňani (Chani) tvoří 91,5 procent obyvatelstva, zbylou národnostní složku tvoří dalších 55 národností.

Dětí ve věku 0-14 let je v Číně 16,5 procenta, oproti předchozímu sčítání lidu v roce 2000 je to pokles o 6,3 procenta. Nejpočetnější skupinu obyvatel tvoří ekonomicky aktivní lidé ve věku 15-59 let, kterých je v Číně 69,8 procent. Zbylých 13,7 procent obyvatel je v důchodovém věku nad 60 let a tento počet oproti roku 2000 vzrostl o tři procenta tedy

¹ ŽÍDEK, Libor. *Hospodářský vývoj Číny: 1949-2005* [online]. 2006, roč. 6, č. 2, s. 72. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667820/08_Z_sdekOPRAVENO.pdf

² SKŘIVAN ML., Aleš. *Československý vývoz do Číny: 1918-1992*. Praha: Scriptorium, 2009, str. 88 - 89.

přibližně 40 milionů lidí. Z těchto ukazatelů je zřejmé, že dětská složka v demografickém složení tvoří nejmenší část, a také že roste podíl stárnoucího obyvatelstva. Příčinu těchto jevů je nutno hledat u politiky jednoho dítěte, který Peking nastolil již v roce 1979. Opatření prikazující rodinám žijících ve městech mít pouze jedno dítě, mělo za cíl omezit rychlý růst populace. Proces stárnutí populace vyvolává obavy, jak dlouho země dokáže udržet vysoký ekonomický růst.

Poměr městského a venkovského obyvatelstva je téměř vyrovnaný. Městského obyvatelstva je 51,3 procent a zbylých 48,7 procent žije na venkově. Stejný podíl 51,3 procent a 48,7 procent představuje také rozdělení obyvatelstva na mužskou a ženskou populaci.² Oficiálním jazykem je čínština (mandarínština a standardní mluvená čínština), kantonština (a různé její dialekty, minoritními jazyky) a v některých oblastech mongolština, ujurština a tibetština. Číňané vyznávají buddhismus, taoismus, islám a křesťanství.

Hlavním městem je Peking (Beijing), v aglomeraci zde žije přes 19,7 miliony obyvatel. Administrativně se Čína člení na 22 provincií, pět autonomních oblastí, čtyři samosprávná města a dvě zvláštní administrativní oblasti. Jednou z této zvláštní administrativní oblasti je Macao, které se pyšní dalším světovou jedinečností. Je to oblast s největší hustotou osídlení. Až 450 tisíc obyvatel žije na území 23,5 kilometrů čtverečních, což je pro ilustraci rozloha dvou městských částí Ostravy. Peněžní měnou je Renminbi (RMB) neboli juan (CNY).³

Nelze nezmínit státní zřízení Číny a vládnoucí politickou stranu této země. „ČLR je socialistický stát demokratické diktatury lidu vedeného dělnickou třídou, založený na svazku dělníků a rolníků“, zní definice zřízení v Ústavě vydané v roce 1982.

³ Kapitola byla koncipována na základě elektronického dokumentu:

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Čína: Základní informace o teritoriu* [online]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/cina/index.html

Všechny statistické údaje jsou za rok 2011, zdroj: Národní statistický úřad ČLR

Hlavou státu je od roku 2003 prezident Hu Jintao (Chu Ťin-tchao), který zároveň zastává post generálního tajemníka Komunistické strany Číny a funkci předsedy Ústřední vojenské komise Komunistické strany Číny. Druhou významnou osobou v oficiálním vedení Číny je viceprezident Xi Jinping (Si Ťin-pching), který je od roku 2012 rovněž generálním tajemníkem Ústředního výboru Komunistické strany Číny (dále KSČ) a předseda Ústřední vojenské komise. Dále se formálně za výkonnou moc považuje vláda s premiérem Wen Jiabao (Wen Ťia-pao). Avšak skutečnou vedoucí úlohu Číny má v rukou KSČ. Podle čínských statistických médií překročilo toto největší politické uskupení v roce 2010 hranici 80 miliónů členů. Komunistická strana Číny byla založena v roce 1921 a svůj rozhodující vliv na dění v zemi získala strana v roce 1949, kdy její ozbrojené síly zvítězily v občanské válce nad Nacionalisty.⁴

2.2 Ekonomický vývoj

V historii Číny se vystřídalo několik období ekonomických rozkvětů a úpadků. První čínští císařové vládli podle čínského datování 4000-3000 př. n. l. Od roku 1368 n. l., za vlády dynastie Ming, docházelo k expanzi říše. Po dynastii Ming nastoupila dynastie Qing, za jejíž vlády došlo opět k rozvoji. Další úpadek v rámci světové ekonomiky nastal až v 19. století, kdy ve světě probíhala průmyslová revoluce, kterou Čína nezachytila. Poslední císařská dynastie Čching zanikla v roce 1912. V tomto roce byla Čína vyhlášena republikou.⁵

2.2.1 Období Čínské republiky (1912–1949)

Po svržení císařství nastalo velmi obtížné hledání nového a především fungujícího systému.⁶ Prvním prezidentem se stal v roce 1912 Sunjatsen z politického hnutí Čínské národní strany neboli Kuomintang⁷. Brzy nato byl donucen k odstoupení a hlavou státu se

⁵ FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1998, str. 256

⁶ SKŘIVAN ML., Aleš. *Československý vývoz do Číny: 1918-1992*. Praha: Scriptorium, 2009, str. 88

stal bývalý generál poslední dynastie Jüan Š'-kchaj, který se později pokusil obnovit císařství, což mu nepodařilo.

Po jeho smrti byla Čína politicky rozdělena. Nezávisle na pekingské vládě měli vojenští vůdci v jednotlivých čínských oblastech neomezenou moc. V období 1924-1927 proběhla v Číně první občanská válka mezi komunisty a stoupenci Kuomintangu, čili nacionalisty. Vítězně z bojů vzešel Kuomintang a jejímu přednímu představiteli Čankajškovi se podařilo sjednotit Čínu.

V roce 1928 začíná druhá občanská válka mezi nacionalisty a komunisty, příslušníci Kuomintang dobývají Šanghaj. V období 1928-1949 stojí v čele státu kuomintangská vláda, jejichž snahou o vybudování ekonomických, administrativních, ideologických, vojenských a jiných základů státu v mnohém předurčil tendence pozdějšího komunistického režimu.

Stabilizaci státu znemožnila Čínsko-japonská válka (1937–1945), nicméně výsledek druhé světové války znamenal pro Čínu ukončení platnosti nerovnoprávných smluv a k naplnění nároku být suverénním a rovnoprávným členem světové komunity.⁸

V roce 1946 v Číně propukla třetí občanská válka mezi komunisty a nacionalisty, která skončila v roce 1949, kdy komunisté převzali kontrolu nad pevninou. Nacionalisté se stáhli na Taiwan a jiné ostrovy. Moc v tomto roce definitivně získala Komunistická strana, kdy její předseda Mao Ce-tung na pekingském náměstí Nebeského klidu dne 1. října 1949 vyhlásil Čínskou lidovou republiku.

2.2.2 Období vlády Mao ce-Tunga (1949–1976)

Od roku 1949 má nad Čínou kontrolu a moc Komunistická strana Číny. Vliv politické diktatury má zásadní dopad na ekonomiku, potažmo životní úroveň obyvatelstva. Čínský lid si pod taktovkou KSČ prožilo řadu příznivějších, nebo naopak silně skličujících a destruktivních let.

⁸FÜRST, Rudolf. *Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci*. [online] s. 10. [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/30>

Před druhou světovou válkou fungovala světová ekonomika jako celek. Po jejím skončení se rozdělila na dvě velké hospodářské soustavy – tržní (kapitalistickou) a netržní (socialistickou, neboli centrálně plánovanou). Dále se vymezily tři typy ekonomik

a, vyspělé ekonomiky;

b, rozvojové země (které vznikaly z bývalých kolonií a jinak závislých zemí);

c, centrálně plánované ekonomiky (CPE).⁹

Mezi těmito typy ekonomik se začaly prohlubovat ekonomické i sociální diference. Čína se tímto vymezením řadí do skupiny netržních ekonomik, centrálně plánovaných mocí KSČ.

Prvních osm let od října 1949 do konce roku 1957 bylo ve znamení tvůrčí obnovy, růstu a inovace. Základními kroky v hospodářské oblasti mezi lety 1949–1958 byla agrární reforma, znárodnění základních výrobních faktorů, industrializace a likvidace privilegií zahraničního kapitálu. Na základě zákona o pozemkové reformě byly roku 1950 zrušeny velkostatky, došlo k vyvlastnění půdy.¹⁰

Čína převzala od SSSR praxi centrálně plánovaného hospodářství. První pětiletý plán z roku 1953 si kladl za cíl koncentrovat rozvoj těžkého průmyslu a jeho centrální řízení. Přestože byly cíle plánu z velké části dodrženy, očekávané výsledky se nedostavily.¹¹

Po tomto slibném začátku, následují v Číně dvě etapy naprostých katastrof a velké nevole obyvatel. První snahou o hluboké změny v krátkém čase se nazývá Velký skok. Tento program založen na utopických myšlenkách univerzálního kolektivismu probíhal v letech 1958–1960. Velký skok spočíval ve všeobecné mobilizaci obyvatel a zdrojů Číny k zvýšení ekonomického růstu, ke kterému mělo dojít reformou zemědělství a nastartováním průmyslu. V konečném důsledku byla tato reforma pro Čínu pohromou. Celková produkce jednotlivých sektorů byla v roce 1965 prakticky na úrovni roku 1957. K

⁹ CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 7

¹⁰ ZNAMENÁČEK, Martin. *Čínská ekonomika: hlavní změny a perspektiva*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996, str. 7

¹¹ tamtéž

hospodářskému úpadku přispěly také přírodní katastrofy.¹² Právě pokusy jít vlastní cestou a podnikat revoluce typu Velkého skoku se staly hlavní příčinou ideologických rozepří s Moskvou, které vyvrcholily zastavením sovětské pomoci. V důsledku nedostatečnosti potravin vypuknul v těchto letech hladomor s celkovou bilancí obětí podvýživy a hladu 20-30 milionů obyvatel.¹³

Další krušné chvíle pro Číňany a jejich ekonomiku přinesla Kulturní revoluce, která probíhala od roku 1966 do Maovy smrti v roce 1976. Cílem nebyly ekonomické, nýbrž politické, intelektuální a kulturní změny. Pro své obavy z růstu úřednické a intelektuální moci Mao vyhlásil program, kdy učitelé, technici, vědci, ale i straničtí funkcionáři byli prohlášeni za třídní nepřitele. Skutečné beztřídní společnosti chtěl docílit tím, že tyto lidi poslal na venkov. Probíhal prudký vnitropolitický boj, kdy se celá země ocitla v chaosu. V zemi probíhala průmyslová a zemědělská reorganizace. Při této druhé tragédii spojené s růstem průmyslu a stavbou megalomanských stavebních projektů opět zemřelo přibližně 100 milionů čínských obyvatel.¹⁴

Selhání obou revolucí potvrdilo, že ekonomickou identitu nelze podřídít pod absolutní mocenskou kontrolu. Nevydařené experimenty maoistického období způsobily kromě katastrofálních lidských, kulturních, hmotných a jiných ztrát, také ekonomickou strukturální krizi. Došlo k poddimenzování zemědělské a spotřební výroby, na druhou stranu k předimenzování těžkého průmyslu.

2.2.3 Období Teng Siao-pchingových reforem (1978–1988)

Po smrti Mao Ce-Tunga v roce 1976 označila nová vláda předešlou Kulturní revoluci i Velký skok za největší tragédii v dějinách Číny.¹⁵ Středem zájmu dění po Maově smrti se stalo budování politického systému, ustanovení nových představitelů v KSČ.

¹² ZEMÁNEK, Josef. *Hospodářské fenomény 21. století: 2. Část* [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-cina>

¹³ FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1998, str. 604

¹⁴ FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1998, str. 623

¹⁵ ZEMÁNEK, Josef. *Hospodářské fenomény 21. století: 2. část*. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-cina>

V roce 1978 se hospodářského vedení země chopil Teng Siao-pching, další velice významná postava v ekonomických dějinách Číny. Tento politik a reformátor si byl vědom, že bez patřičných změn, zůstane Čína nadále rozvojovou zemí.

Nastala éra rozvoje pod hlavičkou Čtyř modernizací - v zemědělství, průmyslu, vědě a technice a v obraně.¹⁶ V zemědělství došlo k jisté dekolektivizaci, zrušení komun, a to mělo za důsledek téměř soukromé vlastnictví.¹⁷

Tengův dalekosáhlý reformní program částečně zavedl tržní mechanismy a hlavně otevřel Čínskou ekonomiku světu.

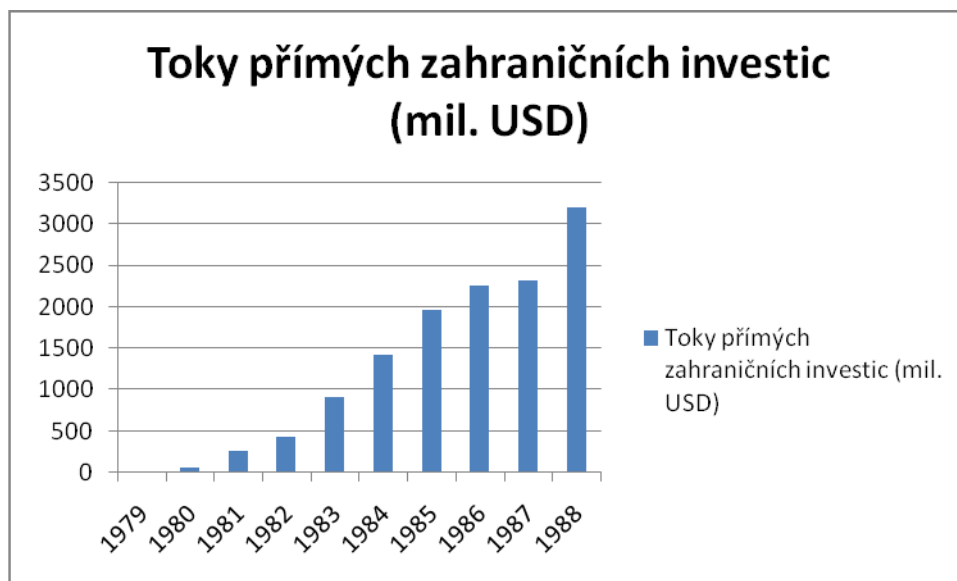
Otevření čínské ekonomiky světu znamenal rozproudění toků přímých zahraničních investic do země, jejich růst zachycuje graf č. 1. Definice přímé zahraniční investice (PZI) stanovené OECD v souladu s EUROSTATem a Mezinárodním měnovým fondem zní: „PZI odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora (přímá investice). Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a významný vliv na řízení podniku. Přímá investice zahrnuje jak původní transakci mezi oběma subjekty, tak všechny následující kapitálové transakce mezi nimi a mezi afilovanými podniky, zapsanými i nezapsanými v obchodním rejstříku. Podnik je dále definován jako Podnik zapsaný nebo nezapsaný v obchodním rejstříku, v němž zahraniční investor vlastní 10 a více procent akcií (podílu)“.¹⁸

Graf č. 1: Toky přímých zahraničních investic (mil USD)

¹⁶ FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1998, str. 569 - 570

¹⁷ FÜRST, Rudolf. *Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci*. [online] s. 11. [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/30>

¹⁸ Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD: OECD Factbook 2013 Economic, Environmental and Social Statistics. Dostupné z <http://www.oecd-ilibrary.org/content/book/factbook-2013-en>

Zdroj: vlastní zpracování dat United Nations Statistics Division

Trasformační proces, který Teng zahájil, znamenal pro Čínu přechod od centrálně plánované ekonomiky k volnému tržnímu hospodářství. Strategie, kterou Teng prosazoval, se nazývá socialistická tržní ekonomika.

S postupným omezováním plánované ekonomiky se snížil počet plánem určených výrobků. Před rokem 1978 určovaly státní plány objem výroby v počtu 791 výrobků, nyní jich je pouze pět.¹⁹ Stát zrušil omezení, které dovolovalo podnikům pouze vyrábět a nesmět obchodovat. Dále následovala cenová reforma. Před ní byly ceny většiny zboží na čínském trhu určovány státem. Bylo upuštěno od kontroly cen. Vznikl tzv. duální systém, který obnášel povinnost plánovaný objem produkce prodávat za stanovené ceny vládě a přebytky prodávat za libovolné ceny na volném trhu. Prodej produkce drobného soukromého podnikání ve spotřebním průmyslu a službách byl tedy možný za ceny dané vztahem poptávky a nabídky. Duální systém byl jedním z prvků gradualismu a postupně došlo k liberalizaci všech trhů.

To všechno znamenalo rozšíření práv podniků nakupovat, produkovat a prodávat výrobky. Došlo k restrukturalizaci velkoobchodního a maloobchodního systému a na obchodních aktivitách se může podílet také sektor neveřejného vlastnictví. Postupně se

¹⁹ Embassy of The People's Republic of China in Czech republic. Socialistická tržní ekonomika [online]. EPRCCR [2. 12. 2009]. Dostupné z: <http://cz.china-embassy.org/cze/zggk/t126981.htm>

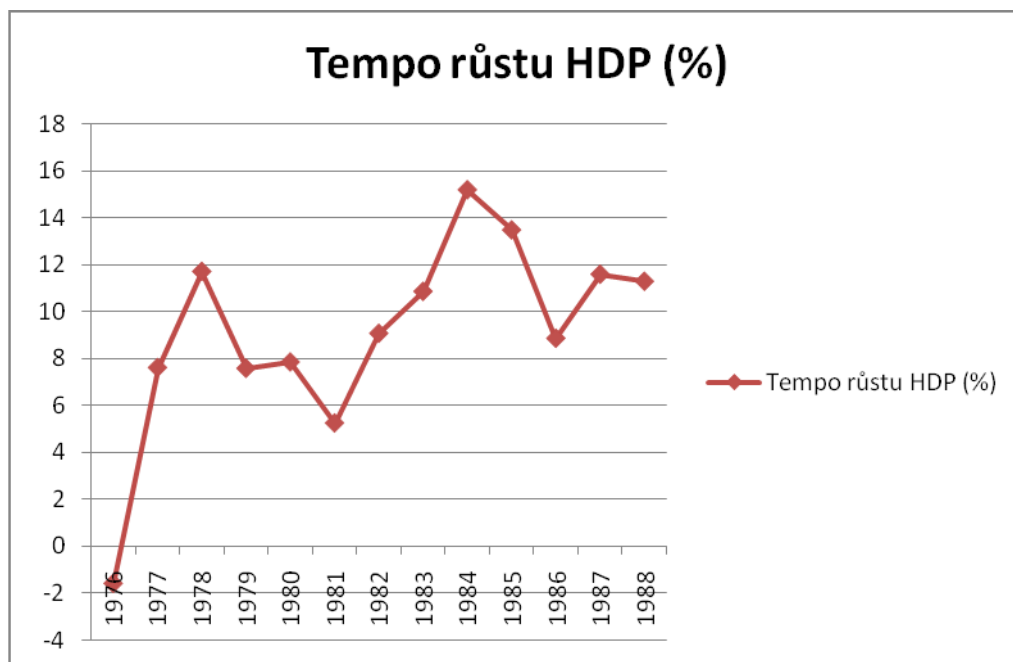
z monopolně vyhrazeného obchodování veřejného sektoru stal model trhu komodit, na němž se podílí všechny sektory ekonomiky. Před rokem 1978 určovaly státní plány objem výroby v počtu 791 výrobků, nyní jich je pouze pět.²⁰

Od zahájení reformy a otevření světa se také postupně rozšiřoval kapitálový trh, zlepšovaly se mechanismy úvěrů a půjček a vytvořil se systém trhu cenných papírů a státních pohledávek.²¹

Tengovy reformy pomohly nastartovat dlouhodobý ekonomický růst, který lze pozorovat na makroekonomickém ukazateli tempo růstu HDP v grafu č. 2.

Dle údajů databáze národních účtů dosahovalo tempo růstu HDP v roce 1976, -1,6 %. Už v prvním roce působení Tenga vzrostlo tempo růstu HDP o 14,9 %, tedy na 11,7 %.

Graf č. 2: Tempo růstu HDP (%)

Zdroj: vlastní zpracování dat United Nations Statistics Devision

²⁰ tamtéž

²¹ tamtéž

Tengovy úspěšné ekonomické reformy měly i odvrácenou tvář. Tento představitel za žádnou cenu nedovolil, aby byla otřesena autorita a moc KSČ. Modernizace měla proběhnout jakoukoli cestou v rámci politických a ideologických principů. Lidé mohli usilovat o bohatství, nikoliv o demokracii. HDP na obyvatele skutečně rostlo, jak lze pozorovat v tab. č. 1.

Tabulka č. 1: **HDP na obyvatele (v USD)**

Rok	HDP na obyvatele (v USD)
1976	162,3
1977	181,67
1978	223,73
1979	271,22
1980	311,5
1981	294,42
1982	291,71
1983	306,13
1984	303,89
1985	290,96
1986	281,28
1987	298,99
1988	367,52

Zdroj: vlastní zpracování dat United Nations Statistics Devision

Jedním z jeho negativních kroků bylo zavedení kritizované politiky jednoho dítěte a stejně jako jeho předchůdce pokračoval v popírání lidských práv, které vyvrcholilo rokem 1989, kdy došlo v několika městech k násilnému potlačení studentských protestů za demokracii.

2.3 Současná čínská ekonomika

V současné době stojí čínská ekonomika v žebříčku největších ekonomik na druhém místě, viz tabulka č. 2. Čínský hospodářský úspěch je nepopíratelný, přesto je nutné brát čínské statistiky s rezervou, a to z několika důvodů. Zaprvé jsou zpracovány podle jiných ekonomických metodik, než statistiky evropské nebo americké. Zadruhé je pro pozorovatele důležité, uvědomit si, že statistiky vydává Národní statistický úřad ČLR, který spadá pod kompetence Komunistické strany Číny, proto můžou být do značné míry data upravována pro politické účely Číny. Druhým důležitým aspektem je fakt, že čínská ekonomika je stále závislejší na tvorbě úvěrů. Objem krátkodobých a dlouhodobých úvěrů v rozvahách čtyř tisíc čínských firem vzrostl koncem roku 2012 meziročně o 15,6 procenta a dosáhlo hodnoty 1,7 bilionu USD. V posledních pěti letech se tato hodnota zadlužení téměř ztrojnásobila, na konci roku 2006 se dlužná částka byla na úrovni 604 mld. USD. Velká závislost společností na vypůjčených penězích zvyšuje riziko insolventi a ohrožuje hospodářský růst země.²²

Tabulka č. 2: **Podíl Číny na světovém HDP**

Pořadí	Stát	HDP 2011 (v běžných cenách, bilionů USD)	%
	Svět	70	100
1.	USA	15	21,43
2.	Čína	7	10
3.	Japonsko	6	8,57
4.	Německo	4	5,71
5.	Francie	2,7	3,86
6.	Brazílie	2,47	3,53
7.	Spojené království VB	2,45	3,50

²² BUSINESS INFO. BI: Čína: Finanční a daňový sektor [1. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-financi-a-danovy-sektor-19055.html>

8.	Itálie	2,12	3,03
9.	Ruská federace	1,86	2,66
10.	Indie	1,85	2,64
46.	ČR	0,2	0,29
	Suma	45,65	65,21
	Ostatní státy	24,35	34,79

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Celkový výkon zachycuje makroekonomický ukazatel hrubý domácí produkt, jenž je výsledkem úspěšných hospodářských reforem minulého století, o kterých pojednává předchozí podkapitola. Vývoj HDP od roku 1960 do roku 2011 zachycuje tabulka č. 3 a graf č. 3.

Protože je Čína nejlidnatější zemí, řadí se ukazatelem HDP na osobu až na 118. pozici²³, což podle dostupných dat Světové banky z roku 2011, činí 5445 USD.

Tabulka č. 3: Vývoj HDP Číny v letech 1960-2011

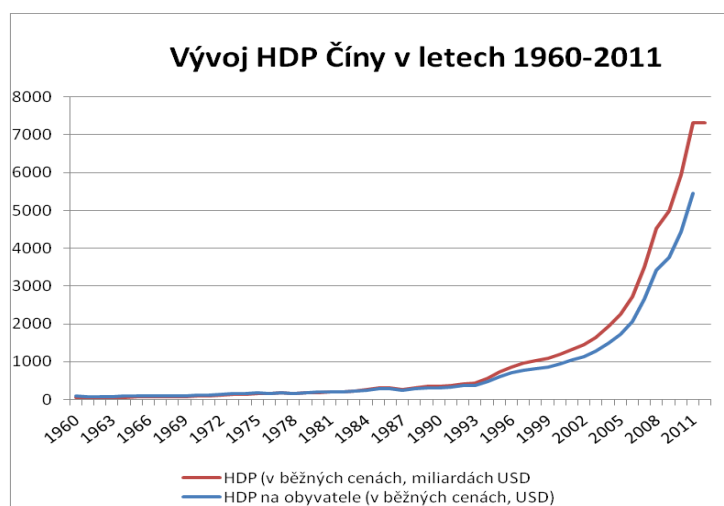
Rok	HDP (v běžných cenách, miliardách USD)	HDP na obyvatele (v běžných cenách, USD)
1960	61.38	92
1970	91.51	112
1980	189.40	193
1990	356.94	314
2000	1198.47	949

²³ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. CIA: The World Fact. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html>

2005	2256.90	1731
2010	5930.53	4433
2011	7318.50	5445

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Graf č. 3: Vývoj HDP Číny v letech 1960-2011

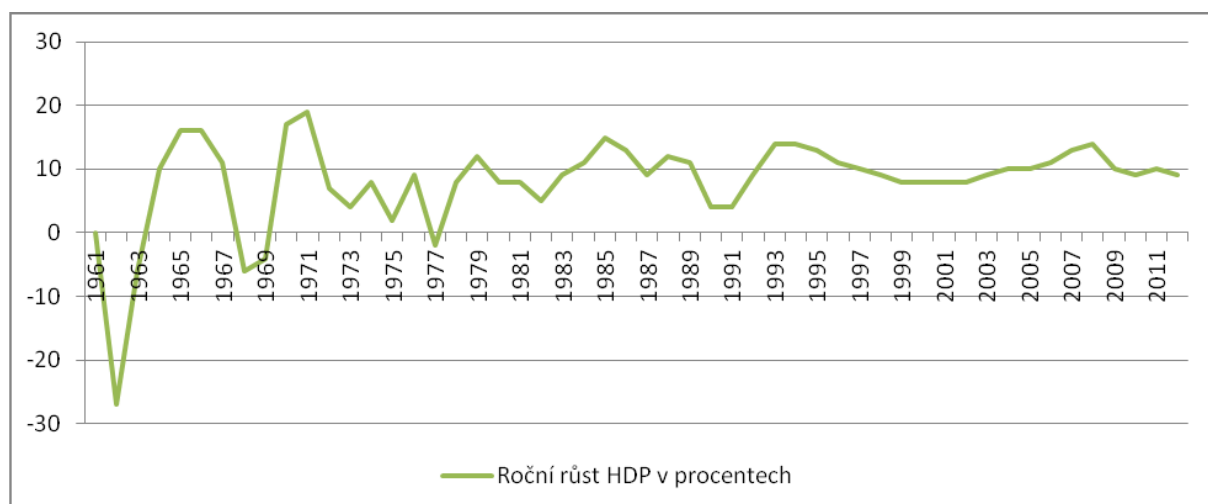

Zdroj: Světová banka

Největších úspěchů posledních let slavila čínská ekonomika v období let 2003-2007, kdy meziroční růst HDP dosahoval dvouciferných hodnot. Následující dva roky se tempo růstu zpomalilo pod 10 procent. Rok 2010 znamenal oproti předchozím roku zvýšení růstu o 10,45 procent, avšak další dva roky se opět vrátily k tendenci klasajícího meziročního růstu HDP. Dle údajů Národního statistického úřadu ČLR minulý rok vzrostlo meziročně čínské HDP o 7,8 procent. Přestože vládní plán pro rok 2013 počítá s meziročním nárůstem HDP o 7,5 procenta, zahraniční analytici jsou poněkud víc optimističtí se svou prognózou v rozmezí 8-8,5 procenta.²⁴

²⁴ BUSINESS INFO. BI: Čína: Ekonomická charakteristika země [1. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-ekonomicka-charakteristika-zeme-19054.html>

Graf č. 4: **Meziroční růst HDP v procentech**

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

V roce 2012 se na tvorbě HDP nejméně podílel primární sektor (10,1 %, tedy 5 237,7 mld. CNY), naopak největší podíl měl sekundární sektor (45,3 %, 23 531,9 mld. CNY) a po něm terciární sektor (45,3 %, 23 162,6 mld. CNY). Lehký průmysl vykázal růst o 10,1 %, těžký průmysl o 9,9 %.

Čína se snaží povzbudit spotřebu domácností. V roce 2012 maloobchodní prodej spotřebního zboží činil 21 030,7 mld. CNY, což představuje meziroční navýšení o 14,3 % (reálný nárůst po očištění cenových vlivů dosáhl 12,1 %).

Z celkových prodejů zboží dosáhly jednotlivé sektory následujícího růstu:

- prodej telekomunikačních výrobků o 28,9 %
- prodej nábytku o 27 %
- prodej stavebních a dekorativních materiálů o 24,6 %.
- prodej léků tradiční a západní medicíny o 23 %
- prodej zrnin a olejů o 19,9 %
- prodej masa a vajec o 18 %
- prodej kulturních a kancelářských produktů o 17,7 %
- prodej oděvů o 17,7 %
- prodej výrobků běžné spotřeby o 17,5 %

- prodej kosmetiky o 17 %
- prodej zlata, stříbra a šperků o 16 %
- prodej automobilů o 7,3 %
- prodej elektroniky, domácích spotřebičů, audio-video zařízení o 7,2 %²⁵

2.3.1 Současné problémy

Popis ekonomického vývoje v Číně spolu se zvolenými ukazateli dokazují, že během posledních tří desetiletí proběhl v této zemi výrazný ekonomický rozvoj. Lze předpokládat, že bude ekonomický vzestup dále pokračovat. Zároveň musí Čína čelit výzvám a negativním projevům, které ekonomický rozvoj provázejí. Jedná se hlavně o problém stárnutí populace, zhoršování životního prostředí, zvyšující se nerovnost ve společnosti, vysoká surovinová závislost a propojení se světovou ekonomikou, na kterou je čínský rozvoj ekonomiky do značné míry závislý.

Daň za rychlý hospodářský vývoj je jednoznačně podepsaná na životním prostředí. Přitom má Čína ze svého rozsáhlého území jen 13 procent zemědělsky užitkovatelné půdy, která se navíc nachází buď na severu, kde je nedostatek vody, nebo na východu země, kde se v posledních desetiletích nejrychleji rozvíjí průmysl, jenž má dopad na znehodnocení této půdy. Kromě průmyslového negativního působení zde hrají roli také další faktory, jakožto zabírání půdy pro výstavbu průmyslových projektů, masivní odlesňování a s ním souvisejícím odvodňování, a v poslední řadě degradace půdy průmyslovými hnojivy. Úbytek zemědělské půdy má přitom dopad na nejchudší část populace, která je na zemědělské produkci životně závislá. Znehodnocování půdy je Asijskou rozvojovou bankou považováno za jeden z nejvýznamnějších problémů dnešní Číny a ve spolupráci s Čínskou vládou pomáhá spolufinancovat řadu dlouhodobých projektů pro nalezení řešení tohoto problému.

Další ekologickou hrozbou je pro Čínu nedostatek vody. Sama o sobě je Čína chudá na vodní zdroje, podle statistik je na čínském území jen sedm procent světového zdroje pitné

²⁵ BUSINESS INFO. BI: Čína: Ekonomická charakteristika země [1. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-ekonomicka-charakteristika-zeme-19054.html>

vody, které musí vystačit 20 procentům světové populace. Důsledkem změn globálního klimatu i ekologického systému dochází k ubývání srážek. Nejhorší dopad se projevuje na severu země, kde dochází k vysychání řek, včetně horního toku Žluté řeky, a úbytku podzemní vody. To má opět největší dopad na život vesničanů, který je na vodě z řek závislý. Proto vláda přijala opatření pro recyklaci vody určené zejména pro zavlažování půdy a také ambiciózní plán přesměrování vody z řeky Yangtze na sever země. Projekt byl zahájen v roce 2002 a úplné dokončení se plánuje na rok 2050.

Kontaminace vody je dalším závažným ekologickým problémem, doprovázející průmyslový rozvoj a zvyšování spotřeby umělých hnojiv. Podle oficiálních statistik je kontaminováno chemickými látkami až 90 % podzemních vod ve městech a 78 % vody v řekách a jezerech. Nejhorší dopad opět pociťují lidé ve vesnicích, kteří používají vodu ze znečištěných řek jak pro zavlažování půdy, tak pro běžnou spotřebu v domácnostech.

2.3.2 Čínský automobilový trh

První moderní výrobní závod začal v Číně vyrábět nákladní vozidla v roce 1956. Společnost, která vyrobila v Číně první vozidlo (čínskou kopii sovětského GAZ – lehké nákladní auto), se nazývala First Automobile Works (FAW).

V 50. a 60. letech byla založena řada nových společností, které se svou produkcí orientovala na lehké nákladní automobily, tolik potřebných v tehdejší Číně. První osobní automobil byl v Číně vyroben v roce 1980.²⁶

Čínský trh byl chráněn vysokými cly. V 80. letech cla dosahovaly 200 % úrovně, v 90. letech 100 % a od roku 2001, kdy vstoupila Čína do WTO se snížil celní tarif na 25 %.²⁷

Masová produkce osobních aut se datuje od 90. let. Ještě v roce 1985 se v Číně vyrobilo pouze 5200 kusů, tehdy byly automobily do Číny dováženy. Oblíbené byly japonské značky, například u vozů taxi. Z první poloviny 80. let se také datují první joint ventury, v roce 1983 podepsali Číňané smlouvu o licenční výrobě vozu Jeep, o rok později

²⁶HOLWEG, MATTHIAS. *The Past, The present and Future of China's Automotive Industry: A Value Chain Perspective*. Dostupné z: http://www-innovation.jbs.cam.ac.uk/publications/downloads/holweg_past.pdf

²⁷tamtéž

podepsal Volkswagen smlouvu o výrobě svých modelů Santana a Jetta a Peugeot začal vyrábět v Kantonu. Masové rozšíření vlastní výroby nastalo po roce 1994, některé podniky byly původně zbrojní.

Stejně jako celá čínská ekonomika, taktéž automobilový průmysl se rozvíjí. A to do té míry, že se stala Čína od roku 2009 největším automobilovým trhem na světě a své prvenství drží dodnes. Přispělo k tomu hned několik faktorů. Zejména finanční krize na všech západních trzích a zejména na americkém trhu. Dále bankrot mezinárodní korporace General Motors a také nižší daně z nových vozidel, cla a kvóty.

V Číně v současné době existuje více než 60 domácích výrobců automobilů a 13 značek se vyrábí v licenci. V loňském roce se vyrobilo přes 18 milionů vozů, z čehož téměř 14 milionů byly vozy osobní. V roce 2009 bylo v Číně registrováno 62 milionů automobilů a do roku 2020 se odhaduje nárůst na 200 milionů. V roce 2013 se podle statistik v Číně prodalo přes 18 mil. nových automobilů, což představuje nárůst o 14,8 procent oproti roku 2012.²⁸

Čína je členem Mezinárodní organizace výrobců motorových vozidel (The Organisation Internationale des Constructeurs d'Automobiles, zkratka OICA, anglicky: International Organization of Motor Vehicle Manufacturers). Účely organizace je hájit zájmy výrobců, dovozců automobilů, hájit společné zájmy, shromažďovat a šířit studie týkající se vývoje a budoucnosti automobilového průmyslu a hlavně podporovat automobilový průmysl na mezinárodní úrovni ve spolupráci s mezinárodními a mezinárodními orgány.

Tabulka č. 4: **Počet vyrobených automobilů v roce 2013**

Pořadí	Stát	Počet osobních aut	Počet užitkových aut	Celkem	Meziroční změna (%)
1.	Čína	18 085 213	4 031 612	22 116 825	+14.8
2.	USA	4 346 958	6 698 944	11 045 902	+6,9

²⁸tamtéž

3.	Japonsko	8 189 323	1 440 747	9 630 070	-3,1
4.	Německo	5 439 904	278 318	5 718 222	1,2
5.	Korea	4,167,089	390,649	4,557,738	-2.1
6.	Indie	3,285,496	859,698	4,145,194	+5.5
7.	Brazílie	2,623,704	718,913	3,342,617	-1.9
8.	Mexiko	1,810,007	1,191,967	3,001,974	+12
9.	Thajsko	957,623	1,525,420	2,483,043	+70.3
10.	Kanada	1,040,298	1,423,434	2,463,732	+15.4
11.	Rusko	1,968,789	262,948	2,231,737	+12.1
12.	Španělsko	1,539,680	439,499	1,979,179	-16.6
13.	Francie	1,682,814	284,951	1,967,765	-12.3
14.	VB	1,464,906	112,039	1,576,945	+7.7
15.	ČR	1,171,774	7,164	1,178,938	-1.7
16.	Turecko	576,660	495,679	1,072,339	-9.8
17.	Indonésie	743,501	322,056	1,065,557	+27.1

Zdroj: OICA: Production Statistics 2012, vlastní zpracování

Tabulka č. 5: Celkový počet vyrobených automobilů v roce 2013

	Počet osobních aut	Počet užitkových aut	Celkem	Průměrná meziroční změna (%)
Suma	65 386 596	21 853 249	87 249 845	+3,6

Zdroj: OICA - Production Statistics 2012, vlastní zpracování

2.5 Vývoj mezinárodních vztahů

2.5.1 Období císařských dynastií

Čína byla původně vůči zahraničnímu obchodu otevřená již od dynastie Chan (206 př. n. l. – 220 n. l.). Důkaz tohoto faktu je proslulá Hedvábná stezka, která zprostředkovávala obchodní kontakt s oblastmi Střední Asie, Předního východu i Římské

říše. Kromě této stezky fungovala i námořní doprava spojující Čínu s Indií i s arabským světem.

Kořeny čínského izolacionismu sahají do 14. století. K tendenci uzavírat svůj trh a izolovat se od zahraniční spolupráce přispěl dlouhotrvající strach před ničivými nájezdy kočovníků atakující zemi jak z vnitrozemského západu, tak severu. Nedůvěru vůči cizincům podnítila vláda dynastie Ming (1368–1644), která po předchozí vládě Mongolů (1271–1368) nastolila uzavřený režim, obávající se z opakovaného vpádu Mongolů a usilující o vysoký stupeň centralizace. Za fatální chybu v rámci zahraničního obchodu je považováno mingské rozhodnutí z r. 1433. Vláda ochromena strachem z Mongolů zastavila do té doby úspěšné námořní expedice. Namísto využití svých bohatých obchodních a diplomatických vztahů se Dynastie uzavřela do sebe a učinila přítrž zahraničnímu obchodu. Nedůvěru v námořní expedice lze přičítat i konfuciánskému konzervatismu, který obchod ani expedice do zahraničí neuznával.

Konzervativní pohled na zahraniční obchod zdědila i poslední dynastie Čching (1644–1911). Mandžuská vláda byla silně neochotná k obchodní spolupráci s evropskými zeměmi, jako je Portugalsko, Nizozemí a Velká Británie.

Obchod s Evropou byl vymezen striktním kantonským systémem. Vybraní čínští obchodní zástupci zprostředkovávali zahraniční obchod a dohlíželi nad obchodními aktivitami cizineckých kupců. Ti v souvislosti s řadou vládních omezení neměli na čínském území téměř žádný prostor pro individuální aktivity. Odpovědnost za cizince přejímala rada britské Východoindické společnosti v přístavním městě Kanton. Provizorium tohoto nepřímého systému vyústila rokem 1834, kdy Velká Británie ukončila monopol Východoindické společnosti a žádala jednání se státními úřady na principu rovnosti, zřízení konzulátu a vynětí z čínské podřízenosti. To bylo pro čínský dvůr nepřijatelné, protože se Čína prohlašovala za „Říši středu“ a kulturní centrum univerza. Zbytek obyvatel světa byl Číňany považován za „necivilizované barbary“. Tento sinocentrický systém je nutno chápat jako nejdéle trvajícím politickým pořádkem ve světě. Trval přes 2000 let.

Neúspěšné britsko-čínské jednání o obchodě a diplomatickém zastoupení vygradovalo do ozbrojeného konfliktu v podobě „opiových válek“. První z těchto válek se datuje do období let 1839–1842. Vyústěním sporu byla nuceně podepsaná Nankingská smlouva, která znamenala průlom do čínsko-zámořských vztahů. Britové získali pro obchod kromě Kantonu další čtyři otevřené přístavy, čímž byl zrušen dřívější obchodní monopol prostřednictvím Kantonského systému. Zároveň Britové získali právo zřídit zde své konzuláty, které směly jednat s čínskými úřady na rovnoprávné úrovni.

Násilný vpád západních mocností a jejich moderní kultury byl v Číně pocíťován jako traumatizující skutečnost. Nerovnoprávné vztahy ohledně smluvních přístavů a koncesí, na které pod nátlakem mandžuská vláda musela přistoupit, čínská strana považovala za porušení principu státní suverenity. Tento argument byl hlavním impulzem k rodícímu se nacionalismu na přelomu 19. a 20. století.

Nový systém zahraničního obchodu pomohl odstranit nejednotnou koncepci vybírání celních poplatků. Přesto byl rozkvět zahraničního obchodu zároveň přínosem pro čínskou státní pokladnu.²⁹

2.5.2 Období vlády Mao ce-Tunga

Krátce po založení Čínské lidové republiky došlo k válce v Koreji. Čína na události ve svém sousedství ihned reagovala a poslala své ozbrojené síly na pomoc Severní Koreji. Intervence měla pro Čínu negativní následky. Kvůli pomoci nedemokratickému režimu v Severní Koreji a bojům proti silám OSN se ČLR dostala do mezinárodní izolace. V OSN byla označena za agresora a byla z ní na dvacet let vyloučena. Křeslo Číny v OSN připadlo Tchaj-wanu. Maova víra v soběstačnost a jeho ekonomické pokusy, které udržovaly zemi v chaosu, zapříčinily dlouhé trvání mezinárodní izolace. Lze argumentovat, že kdyby nedošlo ke Kulturní revoluci, získala by Čína své místo v OSN dříve než v roce 1971.³⁰

²⁹ FÜRST, Rudolf. *Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci*. [online] s. 5-9. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/30>

³⁰ FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1998, str. 252

Vítězství komunistů v r. 1949 přineslo politický a ekonomický odklon od Západu. Krátce poté vypukla v Severní Koreji válka, která probíhala v letech 1950-1953. ČLR pomohla korejskému nedemokratickému režimu a bojovala proti silám OSN. Svojí intervencí se Čína ocitla v mezinárodní izolaci, OSN ji totiž označila za agresora a vyloučila ji z řad spojených národů na celých dvacet let.

Reprezentant celé Číny s výhradní právem zastupovat ji v Radě bezpečnosti OSN byl západním světem uznáván proamerický Tchaj-wan. Na tomto ostrově využívala vláda Kuomintangu vůči světu (a zejména USA) image „Free China“. Tchaj-wan pod maskou tržního liberalismu byl ale ve skutečnosti dirigován státem a zahraniční obchod byl silně protekcionistický.

V prvním desetiletí bylo cílem komunistické vlády budování soběstačné ekonomiky podle sovětského vzoru. Došlo k postupnému zestátňování stávajícího průmyslového zázemí a také k výstavbě nových národních podniků. Státní průmyslový sektor byl řízen na základě centrálního plánování, zahraniční obchod byl tomuto pojetí podřízen.

Zahraniční obchod, který měl sloužit k nákupu surovin a výrobků pro potřebu domácích podniků, podléhal byrokratickému řízení bez ohledu na tržní kritéria a byl podřízen potřebám průmyslu.

Kurz měny (RMB, Jüan) je vůči americkému dolaru od poloviny 50. let dalších 20 let stejně nadhodnocený (1 \$ = 2,46 RMB), což zvýhodňuje domácí výrobce a přitěžuje exportérům. Čínská byrokratická kontrola spočívala v omezeném počtu vydaných licencí na několik málo podniků, čímž vymezila omezený rozsah zahraničního obchodu.

2.5.3 Období moci Teng Siao-pchinga

Tengova politika vycházela z předpokladu, že se Čína nedokáže rozvíjet bez většího přísunu zahraničních technologií a kapitálu. Nastala tedy nová éra v zahraničních vztazích, ČLR svůj domácí trh otevřela světu a vítala kontakt s cizinou.³¹

³¹ FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1998, str. 664

Tengův přístup k mezinárodnímu obchodu byl naprosto odlišný od jeho předchůdce Maa, který prosazoval naprostý izolacionismus. Součástí Čtyř modernizací bylo otevření se světu. Podstatným přínosem bylo přehodnocení možností zahraničního obchodu a zahraničních investic, který se stal hnacím motorem ekonomického růstu. Číňané napodobili úspěšnou cestu proexportní politiky, jež byla na počátku ekonomického boomu již poválečného Japonska,

Korejské republiky, Tchaj-wanu, Singapuru, Hongkongu, Malajsie, Thajska a Indonésie.

Prostředkem politiky „otevřených dveří“ bylo zavedení zvláštních ekonomických zón (dále ZEZ), které byly zvláštní zejména proto, že se zde platila jiná ekonomická práva, než v ostatních částech země. Výhodami pro investory byly hlavně nižší daňové sazby a osvobození od celních poplatků.

První čtyři ZEZ byly soustředěny na jihu Číny (v místech bývalých smluvních přístavů) a jejich princip spočíval na přílivu zahraničních investic, který zaměstnal levnou pracovní sílu k vytvoření produkce pro export.

Na území ZEZ se soustřeďovaly jak podniky vlastněné zahraničními investory, tak Point-Venture podniky. Ty nebyly natolik nevýhodné pro investory, protože byly regulovány místní vládou.

Zahraničními investicemi Čína získala devizy, nové technologie a know-how, které dále uplatňovala ve vnitrozemních podnicích.

ZEZ se staly symboly úspěchu, výjimečnosti a modernity. Rozšířily se po celém čínském pobřeží, od roku 1980 můžeme v grafu sledovat nepřetržitý růst přílivu zahraničních investic. V souvislosti se zavedením ZEZ, a tedy orientací na proexportní politiku, začala čínská ekonomika rapidně růst.

Nacionalistická a populistická národní ekonomická identita uzavřená vůči okolnímu kapitalistickému světu se postupně od smrti Mao Ce-tunga proměnila v transformovanou

ideologii nacionalismu posttengovského období, které se neslo v duchu sebevědomé vize Velké Číny.³²

Očividný vzestup růstu HDP, přispělo ke zlepšení materiální životní úrovně obyvatel a zároveň nepochybně ke změně geopolitického uspořádání světa. Nejvýznamnějším investorem se stal Hongkong, Japonsko, USA a Tchaj-wan. Argumenty, kterými pevninská Čína přesvědčila bohaté zahraniční krajany k investování finanční prostředků a know-how, byly především levná pracovní síla, nízká cena surovin, příbuzenské vztahy a jiné osobní vazby, výhoda domácího kulturního prostředí. K rozvoji čínského ekonomického prostoru k zahraničním investicím napomohlo uvolnění napětí mezi ČLR a Tchaj-wanem.³³

K negativním důsledkům ZEZ patří prohlubování nerovností ve společnosti. Kromě diferenciací mezi jednotlivými provinciemi se zvýraznily ekonomické odlišnosti mezi venkovany a Číňany žijících ve městech a mezi lidmi pracujícími v různých sektorech. Nižší platy u zaměstnanců ve veřejném sektoru měly za důsledek rozvoj korupce. Kromě zvětšující se nerovností jsou dalšími slabými místy čínského ekonomického rozvoje zhoršování životního prostředí a vysoké požadavky na energetické zdroje.

K ekonomickému rozvoji přispěl trvalý růst investic v zemi, který je možný díky vysoké míře úspor a trvalému přílivu zahraničního kapitálu. Dalším faktorem rozvoje je růst pracovní síly a vhodné vlastnosti pracovníků jako jsou pilnost, šetrnost, snaha učit se. Spolu se zahraničním kapitálem přicházejí technologie, jejich šíření zvyšuje produktivitu práce, což opět přispívá k čínskému ekonomickému rozvoji.

A nejdůležitějším zdrojem rozvoje je bezpochybně zahraniční obchod. Čína vyváží třetinu své produkce a zároveň je i významným importérem, stává se tahounem asijských ekonomik a napomáhá jejich ekonomickému růstu.³⁴

³² FÜRST, Rudolf. *Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci*. [online] s. 12. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/30>

³³ FÜRST, Rudolf. *Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci*. [online] s. 13. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/30>

³⁴ STRATILOVÁ, Marie. Vliv Číny na mezinárodní scéně ve světle jejího ekonomického rozvoje. Brno. 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií.

Zahraniční obchod pod byrokratickou kontrolou v období reforem v 70. a 80. let nevedly k efektivní alokaci zdrojů a rychlejšímu růstu HDP. Situaci zkomplikovaly zahraniční sankce za brutální potlačení prodemokratických demonstrací v roce 1988.

Od poloviny 80. let pokračovala liberalizace zahraničního obchodu. Počet držitelů licencí se z minima postupně rozrostl na stovky a tisíce. Původní řídicí autorita Ministerstva zahraničního obchodu se transformovala do role zprostředkovatele a podporovatele.

2.5 Současná zahraniční politika

Současná zahraniční politika probíhá na úrovni globální ekonomické spolupráce, která stojí na myšlenkách pragmatismu a také multipolarity, tedy rozdělení moci mezi tři a více států.³⁵ Čína vystupuje v zahraničních vztazích coby mírový partner, který je ochoten mírovou cestou řešit jakékoli problémy.

V národním zájmu Číny je udržovat si vnitřní stabilitu, zachovat svůj politický režim, ekonomický rozvoj, bezpečnost, teritoriální integritu a uznání legitimních mezinárodních nároků. Proto základy zahraniční politiky stojí na vzájemném respektu pro státní suverenitu a teritoriální integritu, neútočení, nevměšování se do zájmů jiných států, mírové koexistence a rovnosti ve vzájemný prospěch. Zahraniční politikou chce Čína posílit svůj mezinárodní statut, být jednou ze světových velmocí, být vnímána jako kooperativní a odpovědná velmoc, získat mezinárodní uznání a zajistit stabilitu mezinárodního ekonomického systému.³⁶

O čínské světové integraci svědčí působnost Číny v několika mezinárodních institucích. Jedná se o Světovou obchodní organizaci (WTO), Mezinárodní měnový fond (MMF), Světovou banku (WB), platformu G20 a Organizaci spojených národů (OSN).

³⁵ KRATOCHVÍL, PETR, Polarita v teorii mezinárodních vztahů. *Mezinárodní vztahy*, roč. 4, č. 47 [2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/53>

³⁶ SCOBELL, Andrew, *Cina and strategic culture*. Dostupné z: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub60.pdf>

3. VÝVOJ HOSPODÁŘSKÝCH VZTAHŮ ČESKÉ REPUBLIKY A ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY

3.1 Období 1918-1939

Už v roce 1918 bylo zřejmé, že v hospodářství nově vzniklé Československé republiky bude významnou roli hrát zahraniční obchod. S ohledem na omezený vnitřní trh a na tehdejší výrobní kapacity hledaly tuzemské podniky odbytiště v zahraničí. Československá republika zdědila po zaniklém Rakousku 60–75 procent průmyslové produkce. Díky tomuto velkému průmyslovému potenciálu české země vykazovaly vyšší exportní výkonnost v přepočtu na jednoho obyvatele ve srovnání se zbytkem bývalé monarchie.

Po rozpadu Rakouska-Uherska neexistovala jednoznačná představa, jak by mělo Československo přistupovat ke stykům s exotickou Čínou. Rozvoj československo-čínských vztahů rozhodně nepatřil k prioritám pražské vlády. Stěžejní oblastí zahraničních zájmů byla Evropa, dálněvýchodní region zůstal s minimálním zájmem v ústraní. Při vzniku československo-čínských vztahů důležitým faktorem sehrávalo působení československé legie na území Mandžuska v období konce první světové války. Čínská vláda tehdy oficiálně uznala československé jednotky za součást spojeneckých sil. Dalším milníkem byl přelom let 1918 a 1919, kdy v Číně působil Milan Rastislav Štefánik, který v Charbinu zřídil československý zastupitelský úřad a také úřad poradce pro československé záležitosti při francouzském konzulátu v Šanghaji.

Záhy se po těchto slibných krocích v československo-čínských vztazích objevily první komplikace. Ty spočívaly v absenci základní smlouvy, která by upravovala politicko-ekonomické vztahy obou zemí. Jednání o smlouvě, která by uložila základní rámec vztahů, byla zdoluhavá a komplikovaná. Hlavním sporným bodem, který oddaloval podepsání smlouvy, byla otázka celních sazeb. Československo usilovalo o výhodnější celní sazbu, kterou v Číně využívaly na základě dříve podepsaných smluv západní mocnosti. Po první světové válce se na Československo podobně jako i na ostatní „nesmluvní“ státy vztahoval zvláštní tarif se zvýšenými sazbami. Přes deset let trvalo hledání oboustranně přijatelné

dohody. Přátelská a obchodní smlouva mezi republikou Československou a republikou Čínskou byla podepsána až v únoru 1930.

Druhou příležitostí v československo-čínských vztazích byla neexistence institucionálního zakotvení vztahů mezi Československem a Čínou. Komunikace československých zástupců v Pekingu, Šanghaji a Charbinu s ministerstvem zahraničních věcí byla neefektivní. Trvalo několik let, než se změnil apatický přístup pražského ministerstva zahraničí k československým zástupcům, jejich činnosti a celkové otázce vztahů s Čínou. Po tomto nepříznivém začátku navazování vztahů mezi delegáty a pražským ústředím, začala úspěšnější éra kooperace zahraničních úřadů s ministerstvem zahraničí na prosazování československých zájmů v Číně.

V letech 1928 -1930 Čína získala zpět celní autonomii, zažívala období úspěchů a stabilizace. Na druhou stranu slibné výhledy o československo-čínském vývozu zastíral příchod velké hospodářské krize, měnící se politicko-vojenská situace na Dálném východě a obsazení Mandžuska japonskou armádou. Přesto ve 30. letech minulého století obecně vzrostl zájem československých podniků o vzdálenější regiony a ochota k přímému pronikání na tyto trhy.³⁷

Za pozornost stojí fakt, že převládal zájem o export nežli import z Číny. O možnost vyvážet do Číny se zajímala řada československých podniků i jednotlivců různého výrobního zaměření. Pro značné rizika vyplývající z obchodu s Dálným Východem a pro nedostatečné informace, valná většina od svého záměru upustila. Ve výsledku byl československý export značně komoditně vyhraněn a klíčovými producenty byly pouze dva podniky: Škoda Plzeň a Zbrojovka Brno. Tyto významné československé firmy se lišily v komoditní struktuře dodávek. Zbrojovka Brno měla převahu ve zbrojním vývozu, zatímco Škoda Plzeň se zbraněmi v Číně neuspěla a musela se spoléhat na nevojenské zboží.³⁸

³⁷ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 88 - 98

³⁸ tamtéž str. 131-132

3.1.1 Zbrojovka Brno

Zbrojovka Brno vyvážela především zbraně a náboje. K expanzi Zbrojovky dochází nejprve v druhé polovině 20. let, poté v období zbrojní konjunktury ve 30. letech. Za celé období 1919-1938 Zbrojovka celkově vyfakturovala za svůj vývoz před 2 miliardy Kč. Po vzniku Protektorátu Čech a Moravy však postupně čínské aktivity Zbrojovky upadaly až do úplného zastavení vývozu, čímž podnik ztratil významné odbytiště pro svoji produkci.³⁹

3.1.2 Škoda Plzeň

Počátky čínsko-plzeňského obchodu sahají až do období před první světovou válkou. Škodovka Číně dodávala například železniční materiál, lokomotivy, lisy, mostní konstrukce, ale také válečný materiál – děla, součásti ke stavbě válečných lodí. V roce 1917 vypověděla Čína Rakousko-Uhersku válku a s tím přestala splácet rakousko-uherské říši půjčky. To se citelně dotklo i Škodových závodů. Problematické československo-čínské vztahy byly vyústěním chaotického stavu Číny po rozpadu císařství, neochoty Číňanů splácet pohledávky státu zemím, se kterými byli ve válečném konfliktu a celkového nezájmu pražské vlády o Čínu. Na základě smlouvy z roku 1922 se podařilo vyjednat řešení čínských pohledávek, což vedlo k obnově obchodu, který byl z počátku velmi vlahý. Konjunktura poloviny 20. let pomohla rozproudít zahraniční vývoz a prvního vrcholu, kdy Škodovka přijala objednávky v hodnotě přes 62 milionů, byl dosažen v roce 1930. V následujícím roce se vývoj obrátil. Čínské dodávky upadly v důsledku velké hospodářské krize, rostoucí konkurence na Dálném východě a japonské invazi v Mandžusku, protože většina dodávek Škodovky směřovala právě tam. Škodovka musela na tyto faktory rychle reagovat, proto přesměrovala dodávky do jižní a střední Číny. Ale přesto se i v roce 1932 a 1933 zůstávala hodnota čínských dodávek na mnohonásobně nižší úrovni ve srovnání s předchozí konjunkturou v letech 1928-1930. Úspěšné období započalo až rokem 1934 a pokračovalo až července do roku 1937, po zahájení japonské invaze. V letech 1938 a 1939 Škodovka do Číny dodávala jen omezené množství dodávek. Během japonských náletů v kantonské oblasti byly dokonce zasaženy cukrovary, na jejichž výstavbě Škodovka spolupracovala. Vznikly tak nemalé pohledávky, některé z nich byly

³⁹ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 133-151

uhrazeny, avšak posléze byly jakékoli platby zastaveny. Japonci striktně odmítli platit jakékoli náhrady škod s argumentem, že Škodovka se podílela na dodávkách vojenského materiálu čínské armádě. Po vypuknutí války v Evropě na vzniku protektorátu následoval kolaps čínských obchodů spjat s problematičným vymáháním pohledávek.⁴⁰

3.1.3 Sellier & Bellot

Pražská firma Sellier & Bellot byla muniční továrna, která se stala v meziválečném období významným dodavatelem střeliva do pistolí pro československou armádu a policii. Kromě domácího odbytiště se firma Sellier & Bellot soustředila na zahraniční odbyt do zemí Jižní Ameriky, Estonska, Sovětského svazu a právě Číny. S tou začal S & B obchodovat až ve 30. letech, brzy se však Čína stala největším zahraničním odběratelem Sellier & Bellot. Expanze obchodu pokračovala opět až začátku 2. světové války a následného vzniku Protektorátu. Poté komunikace mezi Sellier & Bellot a Čínou postupně utichla. Jedinou odlišností se stala skutečnost, že tato firma nevykazovala žádné neuhrazené pohledávky – na rozdíl od Zbrojovky Brno a Škodou Plzeň.⁴¹

3.2 Období 1945–1960

Po obnově Československa probíhala rovněž obnova zahraničního obchodu vcelku úspěšně. Poměrně rychle narůstal podíl exportu na národním důchodu, z 9,2 procent v roce 1946 na 19,9 procent v roce 1948. Rok 1948 přinesl řadu zásadních legislativních změn, které se týkaly i zahraničního obchodu. Monopolem pro zahraniční obchod se stalo ministerstvo zahraničního obchodu a podniky jím pověřené. Po vzniku komunistického režimu a začlenění do sovětského bloku měla zahraničněpolitická strategie větší politický nežli čistě ekonomický ráz.⁴²

Po ukončení války s Japonskem nastala v polovině roku 1946 v Číně další občanská válka mezi komunisty a Kuomintangem. Přestože spolu se zhoršením čínské ekonomiky v důsledku války, ochladl i zahraniční obchod, poptávka po zbraních rostla, včetně zvýšení zájmu o československé zbraně.

⁴⁰ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str.152-163

⁴¹ tamtéž str. 165-168

⁴² tamtéž str. 172

Československý dovoz byl regulován ze strany kuomintangské vlády se snahou ochránit čínské producenty. Na seznamu zakázaných dovozních položek se ocitlo mimo jiné i jabloneckého zboží nebo Jihočeské pivovary (Budvar) a Plzeňské pivovary (Prazdroj). Dalším opatřením znesnadňující dovoz do Číny bylo udělení množstevních kvót jednotlivým dovozcům, přičemž bylo dovoleno subjektům obchodovat s těmito kvótami. Tento systém se stal terčem nesčetné kritiky československého ministerstva zahraničních věcí, které vyzývalo čínskou vládu ke změně dovozní politiky.

Vývoz do Číny komplikovaly i omezené možnosti čínské strany platit v dolarech. Proto se obchod uskutečňoval převážně na principu kompenzačních (výměnných) transakcí. Platícím prostředkem za československé obráběcí stroje byly především agrární komodity. Dalším přitěžujícím aspektem bylo dominantní postavení USA coby dovozce do Číny, podpořené americkými půjčkami čínské vládě. Nebo také japonská okupace, která pobídla průmyslový rozvoj Číny, měla vliv na nižší poptávku po strojním zařízení.

Podle československého Státního úřadu statistického v letech 1946 a 1947 tvořily zhruba tři čtvrtiny vývozu do Číny papír a komoditní skupina železo a železné výrobky nevojenského charakteru (hřebíky a drát).⁴³

Po vítězství komunistů v Číně v roce 1949 se výrazně zlepšily obchodní československo-čínské vztahy. Oba státy měly stejnou ideologii, politicko-ekonomické okolnosti je přiměly k hlubší ekonomické spolupráci. Kromě hospodářských a politických vazeb se prohlubovala i kulturní kooperace. Obě země využívaly spolupráci k propagandistickým účelům. Čína byla v Československu zobrazována jako země velikých možností, kterou čekají světlé zítřky a naopak Československo bylo čínské veřejnosti prezentováno coby vyspělá země, od které se má Čína co učit. Československo podporovalo nový režim v Číně v překonávání problému spjatých s embargem, které bylo na ČLR uvaleno v důsledku zapojení do korejské války. Dále bylo Československo přínosem tím, že bylo pro Čínu zdrojem vyspělých technologií a vojenského materiálu.⁴⁴

Zajímavá byla taky ekonomická spolupráce v oblasti námořní dopravy. Obě strany se dohodly na vytvoření společné společnosti Československá námořní plavba, která oficiálně vznikla v roce 1959. Tato spolupráce umožňovala provoz čínských lodí pod

⁴³ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 226-230

⁴⁴ tamtéž str. 231

československou vlajkou, což usnadňovalo čínskou přepravu ztíženou embargem a příslušnými opatřeními.⁴⁵

V 50. letech se rozvíjela československo-čínská vědecko-technická spolupráce, přičemž se jednalo veskrze o jednostrannou pomoc ze strany Československa. Československo poskytlo čínskému průmyslu výrobní technologie na výrobu obráběcích strojů, pump, dieselových motorů a některých zařízení pro energetický průmysl. Tuto strategii lze považovat z časového hlediska za ryze krátkodobou, neboť toto počínání umožnilo rozšiřovat průmyslovou základnu ČLR, tudíž postupně nahrazovat dovoz vlastní domácí produkcí.⁴⁶

Ve vzájemných vztazích stále svoji roli zastávalo vymáhání starých pohledávek. Až v roce 1957 došlo k dohodě pekingské a pražské vlády na vzájemném odpisu pohledávek vzniklých před 9. květnem 1945.⁴⁷

Přepočítávací měnou se stal rubl a platby byly prováděny prostřednictvím clearingových účtů. Dohody o výměně zboží a platbách mezi oběma státy probíhalo na základě jednoročních dohod, neboť se Čína odmítala zavazovat dlouhodobějším závazkům z důvodu, že její prioritou byla celková stabilizace čínské ekonomiky, nikoli zahraniční obchod. Avšak československé dodávky většinou zahrnovaly položky s delším výrobním cyklem, proto bylo uzavírání krátkodobých dohod pro československé producenty riskantní a neefektivní. Obchodní jednání čínských odběratelů bylo značně nespolehlivé a chaotické. Často docházelo ke změnám v jejich objednávkách, či dokonce rušení požadovaného zboží mnohdy v případech, kdy českoslovenští dodavatelé již na zakázce pracovali, nebo přizpůsobili své výrobní technologie čínským požadavkům. První dlouhodobější smlouva byla podepsána v Pekingu v dubnu 1959 a stanovila cíle pro období 1960-1962.

Přes všechna úskalí přinášející neplnění smluvních závazků ze strany čínských obchodních parturů byla 50. léta obdobím obchodní expanze mezi Československem a Čínou. Čína se stala nejdůležitějším zahraničním odběratelem nákladních aut, traktorů a některých produktů hutního průmyslu. Tempo růstu obchodu s Čínou vykazovalo vyšších hodnot než obchod se státy RVHP. ČLR se stala pro Československo na konci 50. let

⁴⁵ tamtéž str. 234

⁴⁶ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 235

⁴⁷ tamtéž str. 236

třetím nejvýznamnějším obchodním partnerem Československa (po Sovětském svazu a NDR).⁴⁸

Čína do Československa z vysoké míry dovážela potraviny. V první polovině 50. let byly hlavním vývozním artiklem strojní zařízení, nákladní auta, válcovaný materiál a trubky. V druhé polovině desetiletí vzrostla míra energetických, válcovacích, kovacích, lisovacích zařízení a traktorů. Rovněž vzrostl zájem o kompletní investiční celky.⁴⁹

Vývoz kompletních investičních celků vygradoval rokem 1960, kdy jejich podíl činil 61 procent z celkového vývozu do ČLR. Československý dovoz přispíval především k výstavbě nových elektráren, nebo přestavbě stávajících za účelem zvětšení jejich výkonnostních kapacit. Další oblastí, na jejímž rozvoji se podílely československé podniky, byly tepelné elektrárny.⁵⁰

Mezi další projekty s československou účastí patřila výstavba cukrovarů, cementáren, kyslíkáren, válcoven, dusíkáren, nebo například filmové laboratoře v Peking.

51

Důležitým artiklem vývozu první poloviny 50. let byl vojenský materiál. Jednalo se zejména o dodávky pro čínské jednotky bojující v Koreji, které byly hrazeny Sovětským svazem. Ve druhé polovině vzrostl zájem o dodávky leteckého materiálu a spolupráci na vývoji a výzkumu vybraných typů letadel, také o několik set automobilů V3S a náhradní díly k tankům T-34.⁵²

Čína odmítala výraznější schodek ve vzájemném obchodě, proto nabízela Československu méně atraktivní komodity. Zejména se jednalo o železnou rudu, cín, surové železo, bavlnu, kůži, rýži, maso a masné výrobky, sojové boby, oleje, olejnatá semena a čaj.⁵³

V souhrnu lze považovat 50. léta za úspěšné období československo-čínského období. Tato dekáda nabídla českým exportérům řadu příležitostí na čínském trhu. Českoslovenští podnikatelé museli avšak často bojovat s nepříznivými okolnostmi, jako byly nesnáze s obchodními dohodami, vysoké dopravní náklady, nahrazování dodávek čínskou produkcí, či kritika čínských odběratelů za špatné balení nebo opožděné dodání.

⁴⁸ tamtéž str. 237-239

⁴⁹ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 240

⁵⁰ tamtéž str. 241

⁵¹ tamtéž str. 242

⁵² tamtéž str. 243

⁵³ tamtéž str. 244

Toto chování je možno částečně považovat za odezvu a obrannou strategii na československou kritiku nedodržování nebo změny sjednaných dohod ze strany čínských odběratelů.

3.3 Období 1960-1969

Spory mezi Pekingem a Moskvou zapříčinily konec první úspěšné etapy obchodní spolupráce mezi ČLR a Československem. Dalším zamezením v rozvoji zahraničních vztahů Číny byla tamní tíživá ekonomická situace podpořena obdobím neúrody.⁵⁴

Ochlazení československo-čínských vztahů vedlo současně k omezování vědecko-technologické spolupráce zejména v důsledku československé neochoty pomáhat komunistické Číně, která byla v značně rozsáhlé a závažné roztržce se Sovětským svazem. Ve druhé polovině 60. let, v době čínské kulturní revoluce, se dostaly vztahy mezi ČLR a Československem na dlouhodobě nejhorší úroveň.⁵⁵

Od roku 1963 se opět přistoupilo na uzavírání ročních obchodních dohod. Celková hodnota dodávek do Číny byla v roce 1964 přibližně jedenáctkrát nižší v porovnání s rokem 1960. Takto výrazný propad vývozu měl negativní dopad na československý průmysl, zejména strojírenství.⁵⁶

Čína odmítala dodávky, které byly rozpracovány nebo téměř dokončeny, jednalo se o zařízení pro elektrárny a chemický průmysl, které nebylo možno využít v Československu, a prodej do jiných zemí byl pro jejich specifickou velmi komplikovaný.⁵⁷

Ačkoli se v polovině 60. let se propad obchodní spolupráce zastavil, nedošlo k závažné konjunktuře, která by dosahovala výsledků z období přelomu 50. a 60. let.

V první polovině 60. let ČLR upřednostňovala agrární dovozy, zredukovala nákupy strojních zařízení včetně kompletních investičních celků, které během několika let zcela zmizely z československého vývozu.⁵⁸

Na rozdíl o snížení zájmu o československé strojní zařízení, poměrně málo klesla poptávka po nákladních autech, obráběcích strojích a dieselagregátech a náhradních dílech

⁵⁴ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 245

⁵⁵ tamtéž str. 247

⁵⁶ tamtéž str. 249

⁵⁷ tamtéž str. 250

⁵⁸ tamtéž str. 251

k nim. Naopak vzrostla poptávka po polotovarech z hutního průmyslu, dále paliva, kovy a nerostné suroviny. Struktura dovozu do Československa se měnila se spíše nepříznivým dopadem pro Československo. Jednalo se zejména o položku nerostných surovin (například antimon, rtuť, wolframový koncentrát a cín), které bylo jen velmi těžko možno nahradit z jiných nežli čínských zdrojů. Podíl nerostných surovin na celkových čínských vývozech do Československa klesl ze 49 procent v roce 1962 na 23 procent v roce 1965. Čína nahrazovala dovoz těchto surovin spotřebním zbožím a agrárními komoditami.⁵⁹

3.4 Období 1970-1978

Změny zúčtovací jednotky, cenového mechanismu a ustanovení o mezním úvěru zajistilo podepsání Dohody mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Čínské lidové republiky o výměně zboží a platech v roce 1970. Rubl jakožto zúčtovací jednotku nahradil švýcarský frank. Pro výpočet cen obchodovaných komodit se začaly používat ceny hlavních větových trhů. Mezní úvěr, úroková míra při překročení a vyrovnaní pasivního salda dodávkami zboží zůstalo v podstatě stejné.⁶⁰

Sedmdesátá léta se nesla ve znamení snižování objemu zahraničního obchodu mezi ČLR a Československem. Československý vývoz v přepočtu dosáhl v roce 1970 jedné čtvrtiny vývozu oproti roku 1960 a v roce 1979 necelých dvou třetin ve stejném srovnání.⁶¹

V první polovině 70. let se zmenšil podíl strojů a dopravních prostředků na vývozu, naopak narůstalo zastoupení výrobků s nižším stupněm zpracování. Nejdůležitější položkou zůstávaly nadále obráběcí stroje a nákladní auta. V polovině této dekády vzrostl podíl produkce hutního průmyslu na vývozu přibližně na 30 procent z celkových dodávek do ČLR. Podíl strojů na vývozu se zvýšil až v druhé polovině 70. let na cirká 85 procent. Na začátku 70. let se podařilo obnovit prodeje energetických celků. Na druhou stranu se dovoz z ČLR do Československa v 70. letech v porovnání s druhou polovinou 60. let nezměnily. 50-60 procent dovozu z Číny tvořily potraviny.⁶²

⁵⁹ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 252

⁶⁰ tamtéž str. 253

⁶¹ tamtéž str. 254

⁶² tamtéž str. 255

V 70. letech pokračovalo nepřátelské vystupování Číny proti sovětskému bloku, a oproti tomu k zlepšování vztahů v zahraniční politice s demokratickými státy, zejména USA a Japonskem.⁶³

Po nastartování reformy v ČLR se zásadně změnila úloha čínského zahraničního obchodu. Základem ekonomické modernizace se stal dovoz dopravních prostředků, energetických zařízení a řady dalších produktů, nezbytných pro rozvoj ekonomiky. Ke zlepšení obchodních vztahů mezi ČLR a státy východní Evropy přispěla jednak možnost směňovat zboží s evropskými zeměmi v jiné než „tvrdé“ měně a současně lepší dostupnost vyspělých technologií. V některých případech bylo poskytnutí technologií nutnou podmínkou pro další spolupráci.⁶⁴

Ačkoli se vzájemný obchod nevyhnul oboustranným komplikacím (jako je nízká flexibilita na straně dodavatelů do Číny a naopak opětovné nedodržování smluvních závazků na čínské straně), bylo právě Československo v rámci sovětského bloku zemí, která nejlépe dokázala využít nových příležitostí k navázání obchodních styků s ČLR.⁶⁵

Nová konjunktura se nedostavila ihned po nastartování reformního procesu v Číně, konec 70. let znamenal zastavení růstového vývoje, za kterým následovalo desetiletí se spíše horšími výsledky, které byly zejména zapříčiněny graduujícími spory mezi Pekingem a Moskvou v souvislosti s čínsko-vietnamským konfliktem a sovětskou invazí do Afganistánu. Ke zhoršení obchodní výměny určitě přispěl i souhlas Československa se sovětskou výzvou, aby Čína hradila sankce uvalené za její invazi do Vietnamu v roce 1979.⁶⁶

Avšak v porovnání s ostatními východoevropskými zeměmi nebyl tímto způsobený propad nijak extrémně výjimečný. Významnou zakázkou, kterou Československo v roce 1979 obdrželo, byla dodávka zařízení pro tepelnou elektrárnu Šen-tchou. Čtyři pětiny československého vývozu do Číny na přelomu 70. a 80. let bylo strojní zařízení právě do

⁶³ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 257

⁶⁴ tamtéž str. 259

⁶⁵ tamtéž str. 260

⁶⁶ tamtéž str. 261

elektráren a dopravní prostředky (nákladní auta). Čínský vývoz do Československa byly komodity jako potraviny, živá zvířata a nepoužité suroviny (руды a neželezné kovy).⁶⁷

Po roce 1983 se začaly podepisovat mimo dlouhodobějších ekonomických dohod také různé dohody pro kulturní, vědecké a sportovní styky.⁶⁸ Československý vývoz do Číny rostl do roku 1988, díky vrcholícím dodávkám energetických zařízení.⁶⁹

Největší podíl mělo zařízení parních elektráren (34,42 procent), nákladní auta (24,75 procent), válcovaný materiál (34,42 procent), další výrobky hutního průmyslu (14,36 procent). Ve stejném roce narostl dovoz čínského spotřebního zboží (s největším zastoupením oděvů a obuvi), který tvořil necelých 38 procent z celkové hodnoty dodávek z ČLR a v roce 1989 se podíl navýšil na 42 procent.⁷⁰

3.5 Období 1989-1992

Po pádu komunistického režimu v naší zemi vykazoval Československo-čínský obchod nadprůměrný propad.⁷¹ Poklesl vývoz energetického zařízení a naopak vzrostl export nákladních automobilů a náhradních dílů. Další významnější skupinou byly výrobky hutního průmyslu.⁷² Prudký propad obchodu zapříčinilo několik ekonomických faktorů – přechod z clearingového účtování na volnou měnu, úzká komoditní struktura československého vývozu, ukončení energetických dodávek, rostoucí konkurence na čínském trhu.⁷³ S nástupem demokracie padly poslední známky ideologické spřízněnosti obou států, podpořená kritikou čínského porušování lidských práv a podporou prezidenta Havla dalajlámovi.⁷⁴

⁶⁷ SKŘIVAN, Aleš: *Československý vývoz do Číny 1918-1992* str. 262

⁶⁸ tamtéž str. 265

⁶⁹ tamtéž str. 267

⁷⁰ tamtéž str. 269

⁷¹ tamtéž str. 272

⁷² tamtéž str. 273

⁷³ tamtéž str. 274

⁷⁴ tamtéž str. 276

3.6 Období 1992-2013

Mimořádné oživení obchodních vztahů přišlo s rokem 1993 díky růstu českého exportu v podobě hutnických výrobků, osobních a nákladních automobilů. O rok později tento vývoz opět klesl a deficit obchodní bilance ČR s Čínou se následujících patnáct let (v období 1994-2009) stále prohluboval. Meziroční zlepšení přinesl až rok 2009. Vzrostla obchodní bilance, deficit se snížil o 7,7 % (15,3 mil. Kč) na částku -184 mil. Kč. Rok 2010 představoval opět propad deficitu na -273 mil. Kč. Avšak od roku 2009 do roku 2013 lze v statistikách pozorovat zvýšení českého vývozu. Meziročně vzrostla obchodní bilance o 10,2% v roce 2012 a následující rok se meziročně snížil deficit o 3,15 %. V roce 2013 byla ČLR čtvrtým nejvýznamnějším obchodním partnerem ČR a dokonce druhým největším dovozcem do ČR.⁷⁵

3.6.1 Smluvní základna

Podmínky hospodářské a obchodní spolupráce mezi Čínskou lidovou republikou a Českou republikou upravují následující mezistátní ujednání:

1. Statut společné komise pro vědeckotechnickou spolupráci mezi Československou republikou a Čínskou lidovou republikou (Peking, 6. května 1952);
2. Dohoda mezi ČSR a ČLR o vypořádání vzájemných pohledávek vzniklých do 9. května 1945 (Peking, 13. listopadu 1957);
3. Smlouva mezi vládou České republiky a vládou Čínské lidové republiky o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu (Peking, 28. září 2009, vstup v platnost 4. května 2011);
4. Dohoda o letecké dopravě mezi vládou ČSSR a vládou Čínské lidové republiky (Peking, 25. května 1988);
5. Memorandum o porozumění mezi civilními aeroliniemi Československa a Číny týkající se textu Dohody o letectví a zřízení mezistátních linek mezi Československem a Čínou (Peking, 31. prosince 1987);

⁷⁵ Dle Českého statistického úřadu

6. Dohoda o vědeckotechnické spolupráci v oblasti železniční dopravy mezi FMDS ČSSR a Ministerstvem železnic Čínské lidové republiky (Praha, 15. června 1988);
7. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Čínské lidové republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic (Praha, prosinec 2005, vstup v platnost 1. září 2006).
8. Dohoda mezi vládou České a Slovenské federativní republiky a vládou Čínské lidové republiky o spolupráci a vzájemné pomoci v oblasti celnictví (Praha, 21. července 1992);
9. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Čínské lidové republiky o vědeckotechnické spolupráci (Praha, 1. 6. 1995);
10. Dohoda o hospodářské spolupráci mezi vládou České republiky a vládou Čínské lidové republiky (Praha, 22. 4. 2005);
11. Dohoda o spolupráci v zemědělství a potravinářském průmyslu mezi Ministerstvem zemědělství ČR a Ministerstvem zemědělství ČLR (Praha, prosinec 2005)
12. Dohoda o spolupráci v oblasti lesního hospodářství mezi Ministerstvem zemědělství ČR a Státním lesnickým úřadem ČLR (Praha, prosinec 2005)

Vzhledem ke vstupu ČR do EU byla platnost Obchodně ekonomické dohody mezi vládou ČR a vládou ČLR, uzavřené v Pekingu dne 2. listopadu 1993, ukončena dohodou mezi ČR a ČLR ke dni 1. května 2004. Nová Dohoda o hospodářské spolupráci byla ujednána začátkem roku 2004 a k podepsání došlo během návštěvy někdejšího prezidenta republiky Václava Klause v ČLR dne 22. dubna 2004. Na jejím základě byl ustanoven Smíšený ekonomický výbor (SEV), který se má pravidelně zabývat konkrétními obchodními záměry a investičními projekty. Na zasedání SEV se dále také řeší ekonomická a společenská situace v zúčastněných zemích, výsledky vzájemné obchodní interakce, názory na existující překážky a problémy v bilaterálních ekonomických vztazích a způsoby jejich řešení k prohloubení vzájemné spolupráce.⁷⁶

⁷⁶ Memorandum ze VI. Zasedání česko-čínského Ekonomického smíšeného výboru. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:L0y3erEwINcJ:download.mpo.cz/get/28635/30647/327297/priloha001.doc+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

První zasedání proběhlo v červenci 2006 v Pekingu, druhé zasedání se uskutečnilo v srpnu 2007 v Praze. Znovu se SEV sešel v Pekingu v prosinci 2008, další jednání je zatím z čínské strany odkládáno.⁷⁷

V průběhu roku 2013 došlo v této oblasti k pozitivním změnám a lze očekávat, že SEV by se v dohledné době mohl stát opět hybnou silou bilaterální ekonomické relace.

3.6.2 Komoditní struktura obchodní výměny

Ve struktuře českého vývozu hrají dominantní roli stroje a přepravní zařízení, tržní výrobky a různé průmyslové výrobky, z ČLR se dováží zboží ze stejných komoditní skupin a zároveň je taky poměrně výrazný dovoz ze třídy chemikálií a příbuzných výrobků.

Tab. č. 5: **Komoditní struktura obchodu mezi ČR a ČLR v roce 2012 (v tis. USD, SITC 1)**

Zkrácený název tříd	Obrat	Vývoz z ČR	Dovoz do ČR	Saldo
0 Potraviny a živá zvířata	110 499	17 384	93 115	-75 731
1 Nápoje a tabák	4 464	2 786	1 678	1 108
2 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	174 288	108 156	66 132	42 024
3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	7 530	6 908	621	6 287
4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky, vosky	329	0	329	-329

⁷⁷MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. MZV: Čína: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/cina/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

5 Chemikálie a příbuzné výrobky, j. n.	322 122	64 340	257 782	-193 442
6 Tržní výrobky tříděné hl. podle materiálu	1 184 418	193 674	990 744	-797 070
7 Stroje a dopravní prostředky	12 887 438	1 057 346	11 830 091	-10 772 745
8 Průmyslové spotřební zboží	2 598 859	223 846	2 375 014	-2 151 168
9 Komodity jinde nezatříděné	1 071	38	1 033	-995
Celkem	17 291 018	1 674 478	15 616 539	-13 942 061

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tab. č. 6 **Deset nejdůležitějších položek českého exportu do ČLR v roce 2012**

Zboží	Objem v tis. USD
Části, součásti vozidel motorových, osobních aj. traktorů	86 288
Čerpadla i se zař. měřícím, zdviže na kapaliny	62 232
Části, přístroje k ochraně ap. obvodů, rozvaděčů aj.	59 785
Mikroskopy jiné než optické difraktografy	55 900
Motory elektrické, generátory	48 280
Odpad šrot měděný	47 469
Reaktory, jaderné články, palivové, nevyhořelé	46 764
Zařízení el. k ochraně, spínání, el. obvodů	42 260

Přístroje, radiolokátory ap., radiové, pro řízení dálkové	39 180
Turbíny na páru vodní nebo jinou	36 037

Zdroj: Český statistický úřad

Tabulka č. 7: **Deset nejdůležitějších položek čínského vývozu do ČR v roce 2012**

Zboží	Objem v tis. USD
Stroje pro automatické zpracování dat, jednotky, snímače ap.	4 061 004
Části strojů psacích, počítačích pro automatické zpracování dat	1 875 896
Přístroje telefonní, ostatní přístroje pro vysílání, příjem hlasu, dat	1 685 767
Monitory, projektory bez TV; přijímače televizní	426 286
Části přístrojů vysílacích, přijímacích, televizí	363 613
Transformátory, elektrické měniče, statické indukory	301 445
Stroje, přístroje pro tisk s pomůckami HS 8442 (vč. kopírek, faxů); části	258 358
Diody tranzistory apod. zařízení polovodičová	226 450
Tříkolky, koloběžky; kočárky pro panenky;	204 391

Zboží	Objem v tis. USD
panenky; hračky; modely; puzzle	
Kufry, aktovky, brašny, pouzdra, kazety, vaky apod.	142 890

Zdroj: Český statistický úřad

3.6.3 Perspektivní položky českého exportu

Pro český vývoz se nabízí řada perspektivních kategorií zboží a služeb, po kterých je v Číně rostoucí poptávka. Čeští exportéři by se měli zaměřit na vývoz spotřebního zboží, určitých druhů potravin, zboží uspokojující potřeby stárnoucího obyvatelstva, nebo na další perspektivní oblasti jako je důlní technika, kategorie obnovitelných zdrojů, vodohospodářství, nových technologií a leteckého průmyslu.

1. Spotřební zboží

Dvanáctý pětiletý hospodářský plán na období 2011-2015 vytyčil reformu sociálního a zdravotního pojištění. Reformy mají rozptýlit obavy o sociální jistoty, které přispívají k neúměrnému šetření čínských domácností, úspora tvoří téměř 40 % disponibilního důchodu. Cílem reforem je tedy zmenšit míru úspor, zvýšit čínskou spotřebu, čímž má dojít k menší závislosti čínské ekonomiky na exportu. Pokud budou reformy úspěšné, dojde k nárůstu poptávky po spotřebním zboží. Už nyní lze pozorovat rostoucí kupní sílu průměrné čínské domácnosti. Mění se preference spotřebitelského chování a roste trh s luxusním zbožím na čínském trhu. Meziroční nárůst v roce 2012 byl šest procent a dle agentury Bain & Co vzrostl trh s luxusním zbožím v zahraničí o 37 procent. Podíl Číny na celosvětovém trhu s luxusním zbožím je 25 procent a tímto výsledkem Země Draka předběhla doposud dominující Japonsko.

2. Potravin

Výdaje na stravu představují v čínských městech 38 procent a na vesnicích až 50 procent. Tradiční evropské potraviny a potraviny vysokých jakostních standardů mají v Číně velký potenciál na úspěch. Obavy čínských konzumentů z neblahých melaminových afér a skandálů s přidávanými hormony do mléčných výrobků zvyšují zájem o zahraniční produkty. Roste konzumace piva, vína, importovaných potravin a potravinových doplňků. V roce 2008 byla nečekaně Čína jedničkou ve spotřebě piva, přestože se zde v minulosti pivo téměř nepilo. Konzumace vína meziročně stoupla v roce 2011 o 33,4 procenta a podle průzkumu trhu společností Vinexpo byla spotřeba v Číně jedna miliarda lahví vína v roce 2012. Další perspektivní oblastí jsou již zmíněné potravinové doplňky. Podle čínské kultury a medicíny má každá potravina vliv na tělesné a duševní zdraví člověka. Tuto skutečnost si dobře uvědomují výrobci potravinových doplňků, jako jsou různé vitamíny, minerály, organismu prospěšné kyseliny, energetické, funkční nápoje a další zboží z kategorie zdravé výživy. Trh s potravinovými doplňky celosvětově velice rychle roste, podle průzkumu společnosti Euromonitor dosáhl v roce 2013 objem obchodu v této oblasti 51 miliard, což je obrovský nárůst oproti deseti miliardám v roce 2009. výjimkou není ani čínský trh. Část čínské poptávky dokáže uspokojit domácí produkce nabízející výrobky tradiční čínské medicíny rembrandované na potravinové doplňky. Nicméně zahraniční výrobky jsou vnímány čínským spotřebitelem jako sofistikovanější a účinnější nežli domácí čínské. Navíc až 41 procent Číňanů neumí rozeznat potravinový doplněk od léků, což taky přispívá k naději na úspěch zahraničních dovozců v oblasti těchto produktů.

3. Potřeby pro stárnoucí populaci

Čínská populace nezadržitelně stárne. Může za to především politika jednoho dítěte zavedena v 70. letech minulého století z důvodu obavy nekontrolovatelného demografického růstu. Do roku 2013 prý zabránila početí 400 milionů dětí. Tato politika umožňovala mít dvě děti jen venkovským rodinám pod podmínkou, že prvorozeným dítětem byla dívka. Dalšími výjimkami s právem mít dvoučlennou rodinu byly etnické menšiny a páry tvořené jedináčky. Toto opatření bylo ve velkém rozporu s lidskými právy, docházelo k násilným potratům i v pokročilém stádiu těhotenství a mimo to došlo k velkému demografickému problému – a to nerovnoměrnosti rozložení mužů a žen v

populaci. Kvůli upřednostňování chlapců dojde podle odhadů v roce 2030 k situaci, kdy bude 30 procent mladých mužů nezadaných. Čínská rodina se stala modelem 4-2-1. Čtyři prarodiče, dvě děti a jeden jejich potomek. Z tradičního hlediska má nejmladší potomek povinnost postarat se o své rodiče i prarodiče. Z důvodu, že je nejmladší potomek sám, je pro něho tato finanční zodpovědnost velkým tlakem. Vláda si uvědomuje tuto situaci a snaží se zvyšovat životní standard obyvatel v post-produktivním věku, jejich starobní důchody v posledních letech proto rostou. V roce 2012 byl průměrný starobní důchod 1721 yuanů, což je o 700 yuanů více než v roce 2005. V roce 2013 bylo podle údajů Ministerstva Lidských zdrojů a sociálního zabezpečení v Číně přes 60 milionů důchodců.⁷⁸ A do roku 2030 se má tento počet zdvojnásobit. Zároveň podle průzkumu China Research Centre on Aging má téměř 43 procent městského obyvatelstva v důchodovém věku individuální úspory. Tyto skutečnosti poskytují českým exportérům příležitosti dodávat do Číny produkty přizpůsobené na míru této věkové kategorii. Poptávané produkty by měly poskytovat jednoduchou obsluhu, inovativní řešení překonávající pohybová omezení starších lidí a měl by mít střidmý a tradiční design. Velký potenciál skýtají také služby zdravotnického charakteru. Pozvolna se také mění výše popsany tradiční model, kdy se o starší členy rodiny starají mladší generace, takže lze očekávat i rozvoj poskytování péče seniorům v domovech důchodců.

4. Důlní technika

Navzdory snahám o využití alternativních zdrojů energie, je v Číně největším zdrojem získané energie (70 procent) uhlí. K zabezpečení dodávek uhlí je zapotřebí velké množství pracovníků. K neblahým doprovodným jevům dolování této suroviny jsou nevyhovující pracovní podmínky, které vedou k častým zraněním a úmrtím. Nabízí se tedy předpoklad, že se na čínském trhu bude stále více vyskytovat poptávka po technice zabráňující těmto pracovním neštěstím a poradenství v této problematice. Toto tvrzení podporuje také prohlášení State Administration of Coal Mine Safety Supervision, podle kterého bude Čína v následujících letech investovat 6 miliard USD do modernizace bezpečnostního vybavení ve státem vlastněných dolech.

⁷⁸ CHINA RADIO INTERNACIONAL. CRI: *V posledních devíti letech se starobní důchod v Číně neustále zvyšoval [online]*. CRI [10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://czech.cri.cn/811/2013/01/10/1s138034.htm>

5. Služby

Kvalita služeb se nezlepšuje v Číně tak rapidně, jako kvalita zboží. Proto se stává nabídka kvalitních služeb čím dál víc žádanější. Jedná se hlavně o služby dodávané na dálku, což jsou například služby architektů. V Šanghaji kupříkladu řadu let působí etablovaná dvojice českých architektů manželé Bendovi a začínají zde pracovat i další architekti z ČR. Dále jsou perspektivní služby projekčních kanceláří nebo energetických auditorů, audiovizuální služby (tvorba animovaných filmů) a finanční služby, které v podobě poskytování spotřebitelských úvěrů v ČLR úspěšně nabízí PPF Home Credit, nebo projekty v oblasti nemovitostí.

Širší rámec pro rozvíjení česko-čínských vztahů připravil akční plán spolupráce v oblasti zdravotnictví mezi českým a čínským ministerstvem na období 2013–2016. Tento projekt usnadňuje výměnu informací a dává příležitost praxe a vzdělávání zdravotnických pracovníků. Konkrétní spolupráce ve zdravotnictví v souladu s tímto akčním plánem probíhá již nyní, a to mezi Fakultní nemocnicí v Motole a Pekingskou dětskou nemocnicí nebo Fakultní nemocnicí Hradec Králové a Nemocnicí Xiangya při Středojižní univerzitě.

6. Obnovitelné zdroje

Oblast obnovitelných zdrojů je nepochybně perspektivní už jen díky cíli ČLR zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů z šesti procent v roce 2006 na 15 procent v roce 2020. Přesto je potřeba brát v potaz vládní zaměření investic na podporu výrobců zařízení sloužících k ochraně životního prostředí je směřována spíše na domácí dodavatele. Proto se navzdory velké zahraniční konkurenci prosadí výrobky unikátní, které mají co největší přidanou hodnotu. Příležitost se nabízí výrobcům specializovaných zařízení sloužících k čištění vod a zařízení a technologie, které se zaměřují na řešení specifických čínských problémů (kupř. otázky eroze a s tím spojené zalesňování). Prevence katastrof a minimalizace jejich škod je také oblast, kde se nachází velký potenciál pro výrobky, jako jsou mobilní čističky vody, balírní vody, protipovodňové hráze či protipovodňové vybavení. Také poptávané poradenství v oblasti energetického auditu zapadá do snah Číny snižovat energetickou náročnost průmyslu, spotřebičů i budov.

7. Vodohospodářství

Problematika vodohospodářství a vodních zdrojů se postupně stává v této zemi klíčovou prioritou. Obrovský průmyslový rozvoj posledních dekad má svoji stinnou stránku v podobě zdevastovaného životního prostředí, kvůli čemuž trpí země nedostatkem užitné i pitné vody. V zájmu Číny je tento stav zlepšovat, zvyšovat kvalitu života čínského obyvatelstva v podobě velkých vládních investic do problematiky zlepšování životního prostředí. Kromě znečištění vody se Čína potýká se znečištěným vzduchem i půdou. Je proto předvídatelné, že bude rostoucí zájem o poradenství v této problematice.

8. Nové technologie

Nové, vysoce rozvinuté technologie v různých oborech jsou v Číně velice poptávaným artiklem. To představuje výzvu pro české inovativní podniky a instituce zabývající se výzkumem a praktickou aplikací. Mezi poptávané technologie jsou nanotechnologie, biotechnologie a nové materiály. Pro rozvoj těchto oborů vyrůstají v čínských provinciích a městech rozvojové a technologické zóny, které se těší podpoře jak centrální, tak lokální administrativy.

9. Letecký průmysl

Čínská vláda dlouhodobě připravuje postupné otevření leteckého prostoru v některých segmentech, kde by mohla převzít řízení provozu civilní správa od Čínské lidové osvobozené armády (ČLOA). Druhým plánem vlády je budovat regionální i místní letiště, což by přineslo možnost rozvoje soukromého létání včetně sportovních letadel, helikoptér a jiných malých letadel. Místní trh se tak v blízké době otevře spolupráci se zahraničními výrobci a dodavateli, kteří mohou doplnit chybějící kapacity personálu, zejména vyškolených kvalitních pilotů.⁷⁹

⁷⁹ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. MZV: Čína: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/cina/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

10. Informační technologie

Dle plánů 12. pětiletky (2011–2015) má být nadále podporován rozvoj informačních technologií. Předpokládá se, že bude dále růst zájem o internetové služby a to především prostřednictvím mobilních telefonů.

3.6.4 České firmy působící na čínském území

Na čínském území podniká řada českých firem, jako jsou:

- **Alpine Pro:** výroba outdoorového vybavení, oblečení,
- **BVV Veletrhy Brno:** v ČLR je firma zastupována tchajwanskou společností Kaigo, resp. její šanghajskou kanceláří. BVV s firmou Kaigo každoročně za pomoci Zastupitelského úřadu Peking a GK Šanghaj prezentují v Pekingu a Šanghaji brněnské výstaviště,
- **ECM Group:** developerské projekty - úspěšná akvizice dvou budov ve výstavbě v městské části Zhongguancun v Pekingu, jedna z největších českých investic v ČLR,
- **Evektor-Aerotechnik:** firma sídlí v městě Qingdao v provincii Shandong, prodala licenci na výrobu ultralehkého letadla EV-97,
- **Ferrit:** v roce 2007 firma prodala první důlní zařízení do ČLR a v roce 2008 založila svou kancelář v Pekingu,
- **Green Gas International BV:** se zabývá projekty v oblasti obnovitelných zdrojů energie, důlních a skládkových plynů a ochrany životního prostředí,
- **Chemoprojekt:** projektuje a dodává technologií pro chemický a petrochemický průmysl,
- **LASVIT:** tato firma prodává skleněné výrobky vlastního designu, dále nabízí vybavení hotelů a kancelářských budov,
- **LINET:** tato firma vyhrála v prosinci 2004 tendr organizovaný Ministerstvem zdravotnictví na dodávku elektrických nemocničních postelí, postele byly dodány a postupně instalovány do cca 70 nemocnic v ČLR,
- **Moser, Halama, Egermann, Crystalex, Sklárný Květná, Rückl Glass:** firmy se zastoupením prostřednictvím čínských partnerů,

- **PPF, a.s.:** se věnuje poskytování finančních služeb, jedná se o projekt spotřebitelského financování Home Credit, investiční divizi a dle dostupných údajů je tato akciová společnost největší český investor v Číně. PPF zahájila v několika provinciích aktivity v oblasti poskytování spotřebitelských úvěrů. V únoru roku 2010 získala PPF jako první a jediná zahraniční společnost licenci na provozování tzv. Consumer Finance Company, v prosinci byla oficiálně zahájena činnost CFC v Tianjinu,
- **První brněnská strojírna Velká Bíteš, a.s.:** nabízí dodávky průběžných plynových turbín sloužící jako generátory vzduchu pro startovací systémy letadel, zařízení pro klimatizaci a proudové motory typu TJ 100. PBS, poprodejní servis,
- **SOTIO Medical Research (Beijing) Ltd. Co.:** česká firma v Pekingu vyvíjí a aplikuje lék proti rakovině,
- **Škoda Auto, a.s.:** více v kapitole Obchodní vztahy na příkladu vybraného podniku
- **Škoda Praha:** působí v Číně v odvětví energetického strojírenství
- **TEDOM, s.r.o.:** firma realizuje projekty na výrobu bioplynu z biologických odpadů a výstavbu kogeneračních jednotek na výrobu energie z bioplynu,
- **Juli Motorenwer s. r. o.:** v květnu 2013 byla uvedena do provozu závod na výrobu motorů pro vysokozdvizné vozíky. Jedná se o významnou investici české pobočky firmy Juli Motorenwerk s.r.o. Tato firma je společným podnikem dvou společností KION Group (dříve Linde AG) a Jungheinrich AG, které patří k největším světovým výrobcům manipulační techniky,
- **VAE CONTROLS Ostrava:** předmětem podnikání VAE Controls je projektování, vývoj softwaru a hardwaru, strojní výroba, montáže a dodávky v oblasti petrochemie, energetiky a ekologie. První dodávkou do ČLR byl sklad pohonných hmot Ningbo, kdy Vae Controls zajistila zpracování basic designu, dodala plnicí ramena, aktivačních jednotek EVA 6 a čerpací stanici aditiv včetně zprovoznění aktivačního systému. Projekt se uskutečnil v roce 2006. Jelikož má tato společnost sídlo v Ostravě, v mém rodném městě, zaměřila jsem na ni zvýšenou pozornost. Díky vstřícnému přístupu mi pan Ing. Jiří Kašparcem poskytl rozhovor, v němž jsem získala cenné informace v oblasti softwarových zkušeností, to znamená v oblasti osobních zkušeností, se kterými se obchodník v Číně setká, (viz příloha 1),
- **Vítkovice a.s.:** dodává do Číny výrobky těžkého strojírenství, jako jsou zalomené hřídele, těžké výkovky, odlitky a další

- **WIKOV:** má reprezentační kancelář v Pekingu a vyrábí větrné elektrárny,
- **ZKL a. s.:** předmětem podnikání této společnosti je výroba kuličkových ložisek.⁸⁰

3.6.5 Joint ventures ve vzájemném obchodu

České projekty v ČLR jsou:

- **Agrofert Holding, a.s.:** v roce 2006 firma investovala ve městě Tongling do závodu na výrobu titanové běloby,
- **Broumovské strojírny - Tangshan Broumov Cleaning Machinery Co. Ltd.:** společný podnik na výrobu myček osobních automobilů,
- Dceřiná firma Škoda Machine Tool pod názvem **Eastern Skoda Machine Tool Modernization Co., Ltd.:** je společný podnik na modernizaci obráběcích strojů, zejména těch, které v minulosti dodala firma Škoda Machine Tool. Podnik slouží také jakožto servisní a školicí středisko pro výrobky uvedené touto plzeňskou firmou a působí ve městě Dalian,
- **Hong Ye SVIT Machinery Co., Ltd.:** jedná se o společný podnik, založený českou firmou ZPS Prefix a.s. s čínskou společností Hong Ye Machinery Company Ltd. v městě Dagang-Yancheng v provincii Jiangsu. Nový závod je na výrobu sekacích strojů určených pro obuvnický průmysl v Číně i v ostatních zemích. Spolu s osmi pobočkami v Číně slouží jako servisní a prodejní organizace i pro české stroje,
- **KOH-I-NOOR:** firma vyrábějící tužky zahájila v roce 2004 provoz své dceřiné společnosti v Nanjingu, hlavním městě provincie Jiangsu,
- **Lang Fang PAN Vítkovice Environmental Engineering, Langfang:** společný podnik na výstavbu ekologických zařízení. V září 1998 založily Vítkovice společný podnik v Langfangu, jehož hlavní náplní je projekce, engineering a výstavba ekologických zařízení v ČLR. Prvním projektem byla výstavba bioplynové stanice, která byla částečně financována v rámci prostředků rozvojové pomoci poskytované Českou republikou.

⁸⁰ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. MZV: Čína: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/cina/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

Vítkovice považují biostanici za referenční stavbu, která by měla otevřít další možnosti pro ekologické projekty v Číně,

- **RAVAK, a. s. – RAVAK SHANGHAI BATHROOM EQUIPMENT:** předmětem podnikání je výroba sprchových koutů a van v továrně u Šanghaje
- **Saurer CZ** (dříve Elitex Červený Kostelec): vyrábí textilní stroje,
- **Stavus Příbram:** v lednu 2011 podepsáno memorandum o vytvoření joint venture na výrobu traktorových motorů s Gansu Gaotou ve městě Lanzhou (provincie Gansu),
- **Škoda Kingway Electric:** od srpna 2010 joint venture firmy Škoda Electric a.s. v Suzhou na výrobu trakčních motorů pro vagóny metra, získala veřejnou zakázku v hodnotě 0,5 mld. Kč pro metro v Suzhou. V březnu 2013 byla slavnostně uvedena do provozu montážní linka ve stejném městě,
- **TESCAN:** od roku 2009 joint venture v Šanghaji na výrobu rastrovacích elektronových mikroskopů,
- **TOS Kunming:** společný podnik společnosti TOS Varnsdorf na výrobu obráběcích strojů byl otevřen v roce 2005 v hlavním městě Kunmingu v jihočínské provincii Yunnan.

3.6.6 Čínské projekty v ČR

- **CITIC MARMES BICYCLES CZ, s.r.o.:** společný podnik čínské státní společnosti CITIC TIANJIN CO. a české společnosti MARMES CZ s.r.o. byl založený v září roku 2007 v Lanškrouně a v létě 2010 společnost skončila v likvidaci z důvodu neuskutečnění plánovaných záměrů. Společnost na výrobu jízdních kol se zabývala návrhem, designem, výrobou a prodejem jízdních kol a jejich komponentů a servisem těchto kol v celé České republice a v Evropě,
- Dne 29. 3. 2006 byl položen základní kámen pro výstavbu továrny na barevné televize s plochou obrazovkou v severní průmyslové zóně města Nymburk. Jedná se o investici čínské firmy **Changhong**, která sídlí ve městě Mianyang v provincii Sichuan, a je doposud zřejmě největší čínskou investicí v ČR (více než 660 mil. Kč). Současná výrobní produkce továrny v Nymburce čítá kolem 300 tis. televizorů ročně, přičemž výrobní kapacita je postavena až na 1 milión kusů. Podle dostupných informací Changhong plánuje další investice do výroby bílé elektroniky,

- Čínská potravinářská společnost **Shanghai Maling Aquarius** se rozhodla ve spolupráci s firmou Gastro Sunwick s.r.o. pro výstavbu závodu za 450 miliónů korun v ČR. Svou první investici v Evropě umístila do Hrobčic na Teplicku, kde již byla zahájena v roce 2007 výroba originálního čínského luncheon meatu (lančmítu), vepřového ve vlastní šťávě a klasické šunky v plechovém obalu. V roce 2010 vyrobil podnik tři až čtyři tisíce tun masových výrobků, plán pro další roky uvádí kolem 10 tisíc tun. Na českém trhu skončí cca 10 procent produkce, většina směřuje na vývoz do EU, Asie a USA,
- Čínští telekomunikační giganti **Huawei a ZTE** založili v ČR zastoupení a spolupracují s českými telefonními (mobilní i pevné linky) a datovými operátory na celé řadě projektů. Firma Huawei rozšířila v posledních letech své aktivity také o prodej mobilních telefonů včetně chytrých telefonů IDEOS koncovým zákazníkům. Počet zaměstnanců firmy se pohybuje kolem 350 osob a roční obrat na českém trhu již přesáhl 1,6 mld. Kč v roce 2010,
- Firma **NOARK** zabývající se vývojem, výrobou a distribucí elektrotechnických přístrojů a komponentů zahájila svou expanzi také na českém trhu prostřednictvím firmy NOARK Electric Česká Republika. V ČR zatím sice jističe nevyrábí, ale má zde svou evropskou centrálu a v budoucnu možná i oddělení pro výzkum a vývoj,
- Firma **Shanxi Yuncheng Plating Group**: vyrábí ve středočeském Nymburce (Yuncheng Plate-making CZ s. r. o.) kotouče pro tiskařské stroje,
- Firma **YAPP Czech Automotive Systems Co.**: vyrábí plastové nádrže do automobilů ve VGP Parku v Mladé Boleslavi a dodává svoji produkci Škodě Auto.
- Mezi další projekty patří aktivity firmy **Shandong Linyi Yuli Foodnuts**, která vložila přes 50 miliónů korun do pražírny oříšků KK Foodstuffs.
- Společnost **Beijing Fight Company** pořídila za 12 miliónů korun závod na výrobu křišťálového skla v Novém Boru,
- V červnu 2013 zahájilo v Praze provoz nové centrum prenatální diagnostiky, jenž je společným projektem **Asociace center lékařské genetiky ČR** a firmy **BGI Health**. Nové laboratoře v Praze se zaměřuje na testování v prenatální a reprodukční medicíně. Tato investice pro Českou republiku představuje investici za dva miliony eur, desítky pracovních míst pro absolventy vysokých škol v oborech biologie, biochemie a

bioinformatiky a také mimořádnou příležitost pro další rozvoj tuzemských vědeckovýzkumných aktivit na poli genomiky a bioinformatiky.

- Zamýšlenými projekty čínské strany v ČR je případný vstup do realitních projektů, stavebnictví a technologických oborů (kupř. solární a větrné elektrárny, dopravní strojírenství).

Poptávek po českém zboží od čínských partnerů nepřichází na zastupitelský úřad v Pekingu mnoho a řadí se do kategorií obráběcích strojů a nástrojů včetně dílů, oblast energetiky, mléčných výrobků, piva, skla a bižuterie. Ekonomický úsek poptávky zpracovává a zveřejňuje na internetové stránce BusinessInfo nebo je předává Hospodářské komoře ČR či přímo českým firmám. V některých případech je postupuje též kanceláři Czechtrade v Šanghaji nebo v Chengdu. Většinou čínští zákazníci kontaktují zastoupení českých firem přímo.

Poptávky z České republiky se ve valné většině týkají žádostí na sehnání čínského partnera za účelem dovozu do ČR. Počet firem, které by chtěly najít čínského partnera pro export svých výrobků do ČLR, se postupně zvyšuje. Jedná se o nabídky spotřebního zboží, energetických zařízení, obráběcích strojů, důlních strojů, potravinářských strojů a průmyslových výrobků.

Pokud jde o výrobní kooperaci v ČLR, ze strany čínských podniků je obrovský zájem o výrobu nejrůznějšího zboží. Číňané však mají zájem především o kapitálově silného partnera, který si může dovolit jen zisk malý nebo v delší perspektivě, a proto jejich nabídky nebývají vhodné pro české podniky. Naopak z české strany, když firma zamýšlela vyrábět v ČLR, většinou měla již delší tradici působení na místním trhu a partnery na čínské straně si zvolila podle svých předchozích zkušeností.

3.6.7 Zahraniční rozvojová spolupráce

V lednu 2005 vláda ČR schválila „Strategii prosazování obchodně-ekonomických zájmů České republiky v ČLR“, v níž nepokládá za účelné počítat s dalším pokračováním této pomoci ČLR. Toto rozhodnutí bylo později zakotveno v nové koncepci poskytování zahraniční rozvojové spolupráce ČR, kde již ČLR nefiguruje mezi prioritními zeměmi.

Do roku 2005 poskytovala ČR rozvojovou pomoc ČLR na základě stanovených prioritních oblastí spolupráce. Vítkovice, a.s. tak dokončily projekt rozvojové pomoci do ČLR na výstavbu bioplynové stanice v provincii Vnitřní Mongolsko, další projekt (původně ve městě Nanchang) je však zatím stále ve fázi příprav díky změnám na čínské straně.

3.6.8 Vzájemná výměna v oblasti služeb

V roce 2012 tvořil vývoz služeb do ČLR 1 799,6 mil. Kč, dovoz 13 509 mil Kč a vzájemná bilance skončila schodkem ve výši 11 709,4 mil Kč. Největší objem obchodní výměny v oblasti služeb představovaly dopravní služby v rámci letecké dopravy.

Tab. č. 8.: **Vzájemná výměna v oblasti služeb**

Položka	Příjmy (mil. CZK)	Výdaje (mil. CZK)	Saldo (mil. CZK)
Služby celkem	1 799,60	13 509,00	-11 709,40
Doprava, z toho:	1 016,40	12 072,40	-11 056,10
- námořní doprava	91,2	145	-53,8
- letecká doprava	428,1	1 080,90	-652,7
- silniční doprava	362,9	9 484,60	-9 121,80
- železniční doprava	124,1	1 335,00	-1 211,00
Cestovní ruch, z toho:	214,4	18,3	196,1
- soukromé cesty	4	18,3	-14,3
- pracovní cesty	210,4	0	210,4
Ostatní služby, z toho:	568,8	1 418,30	-849,4
Služby výpočetní techniky a informační služby	68,1	16,2	52
Pojišťovací služby	42,5	531,7	-489,2
Ostatní služby obchodní povahy, z toho:	333,6	826,7	-493

- různé obchodní, odborné a technické služby	327,3	553	-225,7
- obchodní operace se zbožím a ostatní služby související s obchodem	5,5	273,6	-268,2
Vládní služby jinde nezařazené	21,4	35	-13,6

Zdroj: ČNB

Nejvíce se na bilanci služeb podílely dopravní služby, kde také ČR zaznamenala největší deficit. V teritoriu úspěšně působí kupř. následující firmy v oblasti služeb:

- **BVV Veletrhy Brno** (společnost v ČLR zastupuje tchajwanská společnost Kaigo, resp. její šanghajská kancelář)
- **PPF** (finanční služby)

Na Zastupitelský úřad v Pekingu se poskytovatelé služeb obracejí spíše sporadicky, v ojedinělých případech. Jedná se například o IT firmu nabízející webový design, poskytování tlumočnických, překladatelských a právních služeb. V poslední době přibyla poptávka po službách pro leteckou dopravu, konkrétně po školení pilotů.

4. OBCHODNÍ VZTAHY NA PŘÍKLADU VYBRANÉHO PODNIKU

Pro přiblížení obchodních vztahů mezi Českou republikou a Čínou se zaměřím na automobilový průmysl. Podnikem, na který se budu soustředit je Škoda Auto a. s.

4.1 Představení společnosti Škoda Auto

Škoda Auto je významným ekonomickým subjektem v České republice. Je největším podnikem, největším automobilovým závodem a třetí největším zaměstnavatelem na území ČR.

Předmětem podnikatelské činnosti Škoda Auto je vývoj, výroba, prodej automobilů, komponentů, originálních dílů a příslušenství značky Škoda a poskytování servisních služeb.

Jedná se o mateřskou společnost, jejímž jediným akcionářem je společnost Volkswagen International Finance N. V. (VIF N. V.) se sídlem v Amsterdamu, v Nizozemském království. VIF N. V. je nepřímo dceřinou společností koncernu Volkswagen AG.

Skupina Škoda Auto se skládá z mateřské společnosti Škoda Auto a.s. a její plně konsolidované dceřiné společnosti Škoda Auto Deutschland GmbH, Škoda Auto Slovensko, s.r.o., S.A., Skoda Auto India Private Ltd. a přidružené společnosti.

Zatímco sídlo společnosti a vývoj automobilů zůstávají v České republice, v zakladatelském městě Mladé Boleslavi, produkce se rozrostla do dalších měst a zemí. Výroba probíhá v šesti zemích a devíti závodech. První tři se nachází v České republice (Mladá Boleslav, Kvasiny, Vrchlabí. Další země, kde sídlí závody společnosti jsou Slovensko (Bratislava), Indie (Pune, Aurangábád), Rusko (Kaluga, Nižnij Novgorod) a Číně (Šanghaj).⁸¹

⁸¹ Výroční zpráva Škoda Auto 2012

4.2 Historie společnosti

Škoda Auto navazuje na společnost Laurin & Klement, která byla založena v roce 1895. Zprvu drobná dílna na opravu a výrobu kol se zanedlouho začala specializovat na výrobu motorových dvoukolek, které se úspěšně vyvážely do Německa a Velké Británie. V roce 1905 se firma představila s prvním automobilem s názvem Voiturett, následně se zaměřila firma na výrobu sportovních vozů a čtyřsedadlových typu B. První čtyřválec L & K veřejnosti nabídl v roce 1906. V následujícím roce se zrušila výroba motocyklů, společnost se změnila na akciovou společnost a v roce 1910 byla již firma největší automobilkou v Rakousku-Uhersku. Později rozšířením výroby došlo i na zahájení výroby autobusů, nákladních vozů, motorových pluhů a stacionárních motorů.

První světová válka expanzi výroby značně utlumila. Složitě období překlenula výroba motorových pluhů, nákladních aut, autobusů a leteckých dvanáctiválců. Avšak prodej osobních aut stagnoval a ve svém odbytu byli s malými a levnými automobily konkurenti Praga a Tatra. Souběh nepříznivých okolností zakončil požár v létě 1924. A proto v roce 1925 přechází firma pod koncern Škodových závodů v Plzni a 20. července firma získává název Škoda.

V roce 1930 dochází opět k přejmenování na Akciovou společnost pro automobilový průmysl (ASAP). Výrobní strategie byla zaměřena na velkovýrobu a typizaci výrobků. Po odeznění velké hospodářské krize se ASAP podařilo na mezinárodním automobilovém trhu uspět právě s jednotnou řadou vozů. Věhlas a úspěch v 30. letech zaručil automobilce prvenství na tuzemském trhu.

Úspěšné období přerušila druhá světová válka, která zastavila civilní výrobu a nahradila její plnou specializaci pro vojenské potřeby. Společnost se stala součástí německého koncernu Reichswerke AG für Erzbergbau und Eisenhütten „Hermann Göring“. Kromě výroby zbraní se v Mladé Boleslavi vyráběla různá terénní vozidla. Bomby svržené na Mladou Boleslav 9. května 1945 nejvíce zasáhly právě automobilku.

Následující rozvoj firmy se v rámci politickém plánování hospodářství nevyhnul znárodnění. V roce 1946 dochází k přejmenování na Automobilové závody, národní podnik, Mladá Boleslav (AZNP). Plánovaná výroba probíhala i v nově přičleněných

závodech v Kvasinách a Vrchlabí. Drtivá většina výroby směřovala do zahraničí. Cílovými zeměmi pro dovoz se stala kupříkladu Anglie, Belgie a Dánsko.

Výrobním přelomem se stal rok 1964, kdy došlo k dokončení nového závodu a zahájení výroby automobilu se samonosnou karosérií s motorem vzadu a pohonem zadních kol, který výrazně ovlivnil motorizaci země. Miliontým vyrobeným kusem se stal v roce 1974 vůz Škoda 1000 MB/100. Tento typ se s úspěchy vyvážel do Anglie, Belgie, Nizozemska, Řecka a na Kostariku.

V roce 1986 dochází k dalšímu přejmenování automobilky na Automobilové závody, oborový podnik. Současně V 80. letech dochází k dalšímu výrobnímu zlomu – výrobě vozu Favorit, který měl samonosnou karoserii, motor uložený vpředu a pohon předních kol.

Po sametové revoluci začala mladoboleslavská automobilka hledat zahraničního partnera pro zajištění dlouhodobé mezinárodní konkurenceschopnosti a zvýšení produkce a zisku. Na jaře 1991 se proto zařadila do německého koncernu Volkswagen Group. Tímto krokem získala kromě přístupu k moderním technologiím nový název Škoda, automobilová akciová společnost. Finální podobu názvu podniku Škoda Auto podnik nese od roku 1997. Dnes je tento podnik jedním z nejúspěšnějších automobilových značek s nabídkou sedmi modelových řad a etablovanou přítomností ve více než 100 zemích světa.

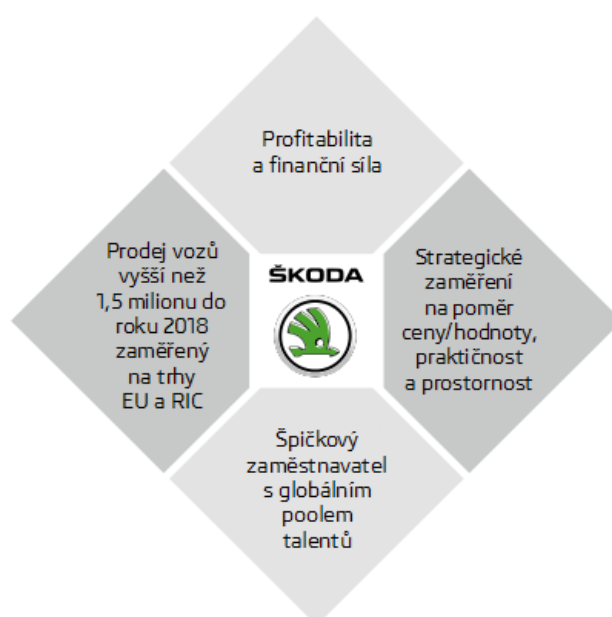
4.3. Firemní strategie

Pro každou firmu je základem vytvořit si strategický plán, který dává základ pro další podnikové plány. Strategický plán je vymezený posláním firmy, určením jejich cílů, podnikatelského portfolia a koordinací funkčních strategií. Škoda Auto má vytyčenou Růstovou strategii od roku 2010. Motto společnosti zní Simply clever a pod tímto heslem leží i celý podnikatelský záměr a poslání značky Škoda. Škoda Auto se snaží působit na stávající i potenciální zákazníky jako firma nabízející praktická, vyspělá a chytrá řešení v podobě svých produktů.

Od roku 2010 firma realizuje úspěšnou Růstovou strategii Škoda, díky které podnik v roce 2012 dosáhl nového rekordu, zákazníkům bylo dodáno 939 202 vozů.

Dlouhodobým cílem této strategie je do roku 2018 zvýšit objem dodávek na více než půl milionu vozidel ročně a rozšíření modelových řad. Modelovou ofenzivu si firma plánuje rozčlenit na uvádění nového nebo aktualizovaného modelu každý půlrok se zaměřením na prostorné a praktické vozy v strategickém poměru hodnoty a ceny. Dalšími cíly spadající do této strategie je profitabilita a finanční síla, strategické zaměření na poměr cena/hodnoty, praktičnost a prostornost.

Obrázek č. 1: **Růstová strategie pro období 2010-2018**

Zdroj: Výroční zpráva Škoda Auto 2012

V současné době automobilka škoda Auto produkuje tyto typy automobilů: Škoda Fabia a Škoda Fabia Combi, Škoda Roomster, Škoda Yeti, Škoda Rapid, Škoda Octavia a Škoda Octavia Combi, Škoda Superb a Škoda Superb Combi.

4.4. Škoda Auto v Číně

První závod, kde se začaly vyrábět automobily značky Škoda, se nachází v Šanghaji, a byl původně založen už v roce 1984 jako společný podnik koncernu Volkswagen a čínské společnosti SAIC (SVW).⁸²

Na základě licenční smlouvy se Škoda Auto do tamní automobilové výroby připojila v roce 2005 a po zkušební sérii začala jako první model nabízet čínským zákazníkům model Škoda Octavia (Octavia Ming Rui) v roce 2007. Následujícím modelem byla na konci téhož roku Škoda Fabia (Fabia Jing Rui). V roce 2009 se začal v Šanghaji vyrábět model Škoda Superb (Superb Hao Rui). Od konce roku 2012 se v šanghajském závodě Rapid XinRui.

Meziroční růst automobilového průmyslu v Číně v roce 2012 činil 9,3 %.⁸³ Rostoucí poptávka po automobilech v Číně, znamenala pro Škodu Auto impulz k rozšíření svého portfolia pro čínské zákazníky.

Po dvou úspěšně zavedených závodech An-tching a I-čeng otevřela škoda Auto v říjnu 2013 svůj třetí závod Ning-po. V nových prostorech automobilka spustila výrobu modernizovaného typu Škoda Superb. Nejbližším rozšířením modelové nabídky bude třetí generace Škody Octavie, která bude představena na pekingském autosalonu v dubnu 2014.

Na tomto autosalonu bude mít svoji premiéru také model Rapid Spaceback Xindong a Škoda Yeti, čímž se nabídka Škody Auto na čínském trhu zvýší na šest modelů.

Po šestiletém působení značky škoda v Číně byla v roce 2013 pokořena hranice jednoho milionu prodaných vozů.⁸⁴ V roce 2013 bylo celosvětově vyrobeno 964 068 vozů této značky. V Říši středu bylo dodáno 226 971 kusů, což představuje 24 % z celkové roční produkce Škoda Auto.

⁸² ŠKODA AUTO: Šanghaj. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/cs/company/production-plants/china>

⁸³ Výroční zpráva škoda Auto 2012

⁸⁴ ŠKODA AUTO. ŠA: Přes milion vozů značky ŠKODA vyrobeno v Čín. ŠA [15. 11. 2013]. Dostupné z: <http://www.skoda-auto.cz/news/Pages/2013-11-15-cina-vozy-skoda.aspx>

Graf č. 5: Dodávky vozů Škoda Auto v Číně

Rok	Počet vyrobených vozů Škoda Auto v Číně
2007	38 664
2008	55 920
2009	122 556
2010	226 653
2011	223 030
2012	939 202
2013	226 971

Zdroj: Výroční zprávy Škoda Auto 2007-2013

4.4.1 Image značky na čínském trhu

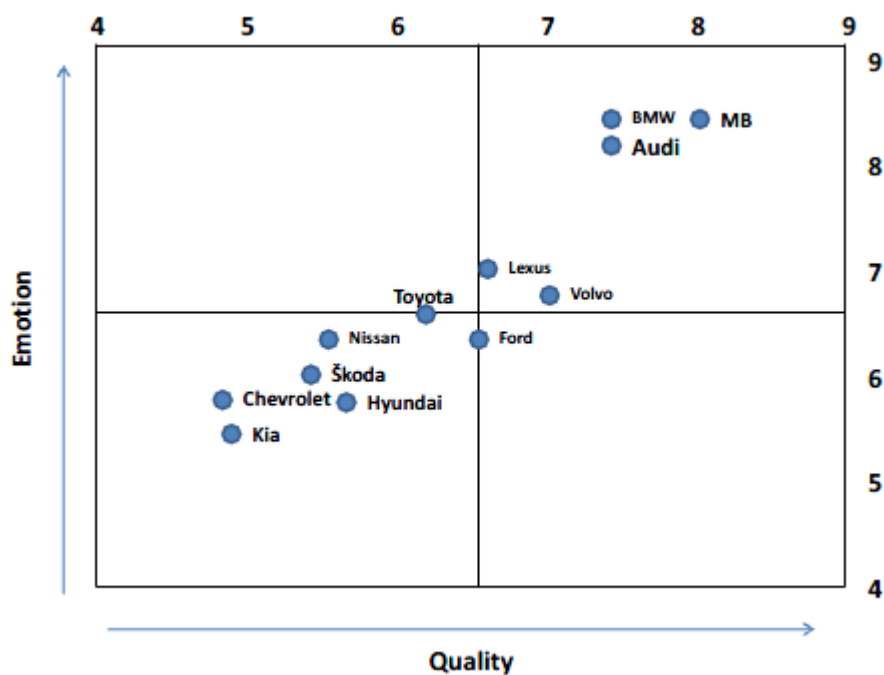
Čínští zákazníci mají v oblibě evropské značky aut, považují je za luxusní. Mladoboleslavská automobilka má dlouholetou tradici, i to je důvod, proč každý čtvrtý vůz značky Škoda Auto vyrobený v roce 2013 byl vyroben a dodán právě v Číně.

Parametr vnímání image značky Škoda Auto v Číně byl sestaven v roce 2009 na základě indexu kvality podle kritérií celkové kvality vozidla: výdrž, poprodejní servis a ekologická stopa a podle emocionálních kritérií: vnímání vyspělosti použitých technologií, osobitost vozu, zábavnost řídit vůz a výkon automobilu.

Ve studii vnímání značky ŠA v Číně v roce 2009 obstála ŠA na stupnici 4-9 s průměrným výsledkem: 5,5 pro emoce a 6,7 pro kvalitu. Jak ukazuje následující obrázek, Škoda má vynikající polohu oproti značkám Kia, Huyndai a Chevrolet. Nicméně Ford a Nissan byly oproti ŠA vnímány jako značky s vyšší kvalitou. Top značky jako MB, BMW

a Audi se nachází v pravém horním kvadrantu a jsou vnímány jako vysoce kvalitní značky, které silně působí na emoce.

Graf č. 6: Vnímání značky Škoda Auto v Číně v roce 2009

Zdroj: interní materiály Škoda Auto

4.4.2 Prodejní síť

Škoda Auto má v současné době kolem 250 prodejních míst s největší koncentrací ve městech Shanghai, Guangzhou, Chengdu, Beijing, Jinan a Hangzhou Area. Prodejním formátem Škody Auto v Číně je přímé obchodní zastoupení.

Maloobchodní formáty prodeje v Číně jsou:

1. Auto supermarket

Hlavní konkurenční značky jsou prezentovány v showroomu, cílem je obsáhnout kompletní portfolio produktů.

2. Obchodní zastoupení

Tento formát maloobchodního prodeje je založen na vlastnictví jedné společnosti.

3. Auto obchodní trhy

V odděleném vlastnictví nabízí své nové i ojeté vozy až 100 prodejců najednou.

4. Auto parky

V tomto prodejním formátu nabízí velké nadnárodní firmy prodej nových i ojetých vozů s možností dodatečných služeb, například financování koupě zboží.⁸⁵

Obrázek č. **Typické obchodní zastoupení Škoda Auto v Číně**

<http://www.skoda.com.cn/skoda/pages/home/index.do>

4.4.3. Marketingová strategie

Základem úspěchu ŠA v Číně byla připravenost porozumět obchodnímu prostředí se všemi jeho specifiky (více o těchto specifikách je popsáno v rozhovoru s p. Kašparcem v Příloze 1). Mezi důležité kroky k poznání specifik a k správné marketingové přístupy patří:

1. průzkum trhu: provádí jej jak čínské firmy, tak kanceláře CzechTrade, nebo zahraniční společnosti jako jsou The Nielsen Company, Synovate China, Gallup China,

2. účast na veletrhu: důležité je mít k dispozici letáky v čínšském jazyce, tlumočníka a nabízený produkt či jeho model,

⁸⁵ ŠLÉGL, Martin. Market Analysis id Škoda Auto in China. Praha, 2011. Diplomová práce, Vysoká škola ekonomická, Fakulta managementu.

3. branding produktu má v Číně několik specifík: čínští spotřebitelé vnímají západní výrobky jako zboží vyšší jakosti, vysoká kvalita je symbolem dlouholeté historie, vysoká cena je symbolem vysoké kvality,

4. propagace a reklama: nejčastější a finančně nejpřívětivější je propagace na výstavách, reklama by měla být politicky korektní,

5. strategie uvedení výrobku na čínský trh by měla zohledňovat specifické chování čínských spotřebitelů, kteří preferují produkty velkých společností, řídí se doporučením a velmi vstřícně reagují na rozdávání vzorků.

4.4.4 SWOT analýza Škody Auto v Číně

Silné stránky

- Finanční síla s dobrým cash flow
- Inovativní vývojové centrum v Mladé Boleslavi (třetí největší v rámci koncernu)
- Část silného mezinárodního koncernu - Volkswagen silný společný podnik SVW
- Portfolio vhodné pro čínský trh
- Změny produktu podle čínských preferencí
- Efektivní místní dodavatelé
- Dobrá image značky (tradiční evropský výrobce)
- Načasování vstupu
- Přítomnost v hlavních segmentech
- Marketingová komunikace podle čínské preference
- Dobrá pozice na trhu, včetně času a formy vstupu
- Evropská značka s dlouholetou tradicí
- Zadávání veřejných zakázek

Slabé stránky

- Chybějící automobilový model speciálně upraven pro čínský trh
- Licenční poplatky jako součást podílu na zisku
- Pomalá reakční doba na výrobu

Příležitosti

- Budoucí růst trhu
- Odlišení značky od konkurence
- Nové segmenty

Hrozby

- Citlivost automobilového průmyslu na ekonomickou situaci – hrozba recese
- Měnové riziko - možné zhodnocení RMB
- Náklady na pracovní sílu - hrozba silného nárůstu mezd
- Legislativa rizika - neočekávané právní změny
- Inflace

4.4.5. Strategie Škody Auto v Číně

Škoda Auto využila pozici postavení konglomerátu Volkswagen (dále VW), který působí na čínském trhu od roku 1984 a byl jedním z prvních investorů na tamním automobilovém trhu. ŠA tak navázala na strategii koncernu VW a zvolila strategii využití síly a zázemí již zavedeného podniku ve vzdáleném a dosud neznámém prostředí. Tímto získala cenné znalosti fungování čínského trhu a klíč k úspěchu v podnikatelském prostředí.

Základní strategie VW vycházela z touhy vytvořit strategickou a silnou pozici v Číně pro celý asijský trh. VW mířil k dosažení tohoto cíle způsobem růstu nízkonákladových výrobních závodů pro výrobu širokého spektra nabízených automobilů a pro jejich jednotlivé komponenty. K dosažení tohoto cíle si VW vybral cestu společných podniků s etablovanými čínskými výrobci Shanghai Automotive Industry Corporation (SAIC) a FAW Group (First Auto Work Group), se kterým vytvořil společný FAW-VW Group. Oba automobilové závody, se kterými se VW spojil, byly státem vlastněné podniky. Tímto joint-venturem VW získal zázemí, záruku levné pracovní síly, kontakty na místní dodavatele a průmyslové zóny. Na druhou stranu nabídl kapitálové zdroje, technologie a znalostní báze jednotlivých produkčních procesů.

Způsob tohoto vstupu na čínský trh pomocí společných podniků je pro strategii VW méně typická nebo spíše atypická. Pro většinu zahraničních vstupů používal VW metodu akvizice existujících společností. Nicméně pro Čínu a potažmo čínský trh je tento krok velice logický vzhledem ke způsobu fungování čínského hospodářství, čímž se VW přizpůsobil čínskému investičnímu prostředí.

V roce 2005, kdy se ŠA zapojila do automobilové výroby na čínském území, použila tím strategii správného načasování vstupu. Tato firma si totiž byla dobře vědoma rostoucí poptávky po automobilech na tomto trhu. Navíc je automobilový průmysl prorůstové odvětví, počet vyrobených aut se každoročně celosvětově zvyšuje a Čína není výjimkou.

Strategií Škody Auto v Číně je maximální přizpůsobení čínskému zákazníkovi. Na vysoký prodej vozů Škoda má vliv přizpůsobení v podobě úpravy exteriéru i interiéru vozu. Dalšími faktory vysokého prodeje je také osobní doporučení, preference zákazníka, dobré služby prodejce a kvalita zboží. ŠA přizpůsobila také svoji marketingovou strategii, zaměřila se na atraktivní komunikaci s čínskými zákazníky. Krokem, který ŠA učinila směrem k úspěchu, byl design a funkčnost webových stránek www.skoda.com.cn. V porovnání s českými internetovými stránkami této společnosti jsou více interaktivní, barevné, nabízí obrázkové prezentace s možností otáčení o 360°, čímž uspokojují zvýšenou potřebu o tyto funkce ze strany čínských uživatelů.

Pro potenciální exportéry je nutné, aby si byli vědomi, že jejich produkt musí být jedinečný. V obrovské masě všudypřítomné čínské konkurence musí nový dodavatel nebo výrobce nabízet něco, co není možno substituuovat jinými produkty. Tradiční mladoboleslavská automobilka toto u svých produktů splňuje, navíc má ve svém domovském městě třetí největší inovativní centrum v rámci koncernu VW, což přináší záruku originálních inovací, které čínské napodobování výrobků.

4.4.6 Doporučení pro firmy usilující o vstup na čínský trh

Podle Zastupitelského úřadu České republiky v Číně je nutné, aby si potenciální exportér položil ohledně nově nabízeného produktu z kategorií otázek ohledně samotného

produktu, reakce čínského spotřebitele, trhu, ochrany práv, ceny, místa odbytu a náklady na marketing⁸⁶:

1. Čím je mnou nabízený výrobek unikátní? Je to jeho kvalitou, historií, výrobním tajemstvím či duševním vlastnictvím?
2. Jak bude na můj výrobek reagovat čínský spotřebitel? Odpovídá design nabízeného zboží jeho odlišnému vkusu? Bude mu vyhovovat princip použití?
3. Jaký je směr, kterým se daný trh s výrobkem umírá? Jaký je tržní podíl hlavních hráčů na daném trhu? Jaké jsou silné a slabé stránky mnou nabízeného produktu v porovnání s místní konkurencí? Jaká je obchodní strategie konkurence?
4. Jak mám ošetřenou ochranu práv duševního vlastnictví? Je možné chránit můj výrobek patentem nebo ochrannou známkou? Jaká bude má strategie, pokud začnou čínští výrobci kopírovat můj výrobek?
5. Jaká bude cena mého produktu, pokud připočtu náklady na dopravu, clo a DPH při dovozu? Bude po započtení těchto nákladů produkt stále konkurenceschopný? Pokud nebudu soutěžit cenou, naopak uplatním cenovou přírážku, mohu prodávat produkt coby luxusní?
6. Na jaké oblasti se zaměřím? Na bohatá města a provincie na východě/pobřeží Číny nebo budu expandovat také do měst druhého řádu a dále do vnitrozemí? Které distribuční kanály pro prodej výrobku zvolím a jak složité bude se do nich dostat?
7. Mám na prodej a kampaň výrobku s ohledem na zvolenou cenu dostatek financí? Budu-li požadovat cenovou přírážku, jsem schopen s daným rozpočtem zaplatit kampaň? Je důležité položit si také otázky ohledně schopnosti zaplatit :
 - účasti na veletrzích,
 - náklady na dopravení vzorků do Číny,
 - náklady na tlumočení
 - náklady na propagační materiály přeložené do čínštiny.

⁸⁶ ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V PEKINGU. ZÚČRP: Manuál pro exportéry. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/832898/export_do_Ciny.pdf

5. ZÁVĚR

V této práci jsem věnovala pozornost analýze Česko-čínských obchodních vztahů. V druhé kapitole Čína ve světové ekonomice jsem zjistila, jak se v čase měnila čínská ekonomika a její postavení v mezinárodní kooperaci. Po drastických zásazích Mao ce-Tunga v podobě neúspěšných reforem Velký skok a Kulturní revoluce se ekonomika i životní úroveň čínského obyvatelstva dostala na své dno. V roce 1978 se ekonomického vedení chopil Teng Siao-pching, který si byl vědom, že bez přílivu zahraničního kapitálu a know-how zůstane Čína rozvojovou zemí. Proto zahájil řadu reforem a uplatnil strategii socialistické tržní ekonomiky, kdy se čínská ekonomika transformovala od centrálně plánované ekonomiky k volnému tržnímu hospodářství. Tyto kroky vedly k nastartování ekonomického rozkvětu země, jehož ovoce sklízí Čína dodnes.

Ve třetí kapitole jsem historickou metodou zkoumala vývoj čínské spolupráce s naší zemí. Po rozpadu Rakouska-Uherska neexistovala jednoznačná představa, jak by mělo Československo přistupovat ke stykům s exotickou a nepoznanou Čínou. Prvním milníkem se stal přelom let 1918 a 1919, kdy v Číně působil Milan Rastislav Štefánik, který v Charbinu zřídil zastupitelský úřad. Následovalo zdlouhavé a komplikované jednání o znění společné smluvní základny, které skončilo až v roce 1930 popisem Přátelské a obchodní smlouvy mezi republikou Československou a republikou Čínskou. Ve třicátých letech obecně rostl zájem československých podniků o tento vzdálený region, nicméně nejvýraznějšími podniky byly Škoda Plzeň, Zbrojovka Brno a muniční továrna Sellier & Bellot. V roce 1946 v Číně propukla třetí občanská válka mezi komunisty a nacionalisty, která skončila v roce 1949, kdy komunisté převzali kontrolu nad pevninou. V období občanské války byl Československý dovoz regulován ze strany kuomintangské vlády se snahou ochránit čínské producenty. Na seznamu zakázaných dovozních položek se ocitlo mimo jiné i jabloneckého zboží nebo Jihočeské pivovary (Budvar) a Plzeňské pivovary (Prazdroj). V letech 1946 a 1947 tvořily zhruba tři čtvrtiny vývozu do Číny papír a komoditní skupina železo a železné výrobky nevojenského charakteru (hřebíky a drát). Po vítězství komunistů v Číně v roce 1949 se výrazně zlepšily obchodní československo-čínské vztahy. Oba státy

měly stejnou ideologii, politicko-ekonomické okolnosti je přiměly k hlubší ekonomické spolupráci. Kromě hospodářských a politických vazeb se prohlubovala i kulturní kooperace. V 50. letech se rozvíjela československo-čínská vědecko-technická spolupráce, přičemž se jednalo veskrze o jednostrannou pomoc ze strany Československa. Československo poskytlo čínskému průmyslu výrobní technologie na výrobu obráběcích strojů, pump, dieselových motorů a některých zařízení pro energetický průmysl. Navzdory nepříznivým okolnostem jako bylo kupříkladu neplnění smluvních závazků ze strany čínských obchodních partnerů, byla 50. léta obdobím expanze hospodářské spolupráce mezi Československem a Říší středu. Čína se stala důležitějším zahraničním odběratelem nákladních aut, traktorů a některých produktů hutního průmyslu. Na konci 50. let byla Čína po Sovětském svazu a NDR na pozici třetího nejvýznamnějšího obchodního partnera Československa. Z důvodů rozporů Číny s Moskvou se ve druhé polovině 60. let, v době čínské kulturní revoluce, dostaly vztahy mezi ČLR a Československem na dlouhodobě nejhorší úroveň. Sedmdesátá léta se nesla ve znamení snižování objemu zahraničního obchodu mezi ČLR a Československem. Československý vývoz v přepočtu dosáhl v roce 1970 jedné čtvrtiny vývozu oproti roku 1960 a v roce 1979 necelých dvou třetin ve stejném srovnání. Konec 70. let přinesl novou konjunkturu v obchodní výměně, kdy Československý vývoz do Číny rostl do roku 1988, díky vrcholícím dodávkám energetických zařízení. Po pádu komunistického režimu v naší zemi vykazoval Československo-čínský obchod nadprůměrný propad, který byl umocněn kritikou čínského porušování lidských práv a podporou prezidenta Havla dalajlámovi. Mimořádné oživení obchodních vztahů přišlo s rokem 1993 díky růstu českého exportu v podobě hutnických výrobků, osobních a nákladních automobilů. O rok později tento vývoz opět klesl a deficit obchodní bilance ČR s Čínou se následujících patnáct let (v období 1994-2009) stále prohluboval. Meziroční zlepšení přinesl až rok 2009 a ve statistikách lze pozorovat do roku 2013 zvýšení českého vývozu. V roce 2013 byla ČLR čtvrtým nejvýznamnějším obchodním partnerem ČR a druhým největším dovozcem do ČR. Předmětem dalšího výzkumu byla komoditní struktura obchodní výměny, perspektivní oblasti obchodu a příklady konkrétních firem obchodní spolupráce Číny a České republiky.

V úvodu mé práce jsem si stanovila hypotézu, že je možné snížit deficit obchodní bilance České republiky s Čínou. Po důkladném prostudování této problematiky můžu tvrdit, že je hypotéza pravdivá. K tomuto závěru jsem dospěla zjištěním, že čínský trh nabízí řadu perspektivních oblastí, kde je možno za použití správných postupů a strategií na místním trhu uspět. Jedná se o oblast spotřebního zboží, zboží pro stárnoucí populaci, potraviny, produkty týkající se vodohospodářství, obnovitelných zdrojů, důlní techniky, informačních a nových technologií, leteckého průmyslu a služeb. Na příkladu úspěšné firmy Škoda Auto jsem ve čtvrté kapitole zjistila postup při etablování této značky na čínský trh, zkoumala jsem její marketingovou strategii a SWOT analýzu. Dále jsem hledala doporučení pro firmy usilující o vstup na čínský trh v podobě exportu či zahájení výroby přímo v této destinaci. Za pomoci popsaných postupů je možné využít ekonomické síly čínské velmoci jakožto přínos pro českou ekonomiku.

Seznam použité literatury

Knihy:

- CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. Praha: C. H. Beck, 2009, 273 s. ISBN 978-80-7400-155-0.
- FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1998, 665 s. ISBN 80-7106-249-9.
- SKŘIVAN ML., Aleš. *Československý vývoz do Číny: 1918-1992*. Praha: Scriptorium, 2009, 485 s. ISBN 978-80-87271-12-4.
- ZNAMENÁČEK, Martin. *Čínská ekonomika: hlavní změny a perspektiva*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996, 106 s. ISBN 80-7079-847-5.

Internetové zdroje:

- BUSINESS INFO. BI: Čína: Finanční a daňový sektor [1. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-financni-a-danovy-sektor-19055.html>
- CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. CIA: The World Fact. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html>
- Embassy of The People's Republic of China in Czech republic. Socialistická tržní ekonomika [online]. EPRCCR [2. 12. 2009]. Dostupné z: <http://cz.china-embassy.org/cze/zggk/t126981.htm>
- FÜRST, Rudolf. *Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci*. [online] s. 10. [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/30>

- HOLWEG, MATTHIAS. *The Past, The present and Future of China's Automotive Industry: A Value Chain Perspective*. Dostupné z: http://www-innovation.jbs.cam.ac.uk/publications/downloads/holweg_past.pdf
- CHINA RADIO INTERNACIONAL. *CRI: V posledních devíti letech se starobní důchod v Číně neustále zvyšoval [online]*. CRI [10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://czech.cri.cn/811/2013/01/10/1s138034.htm>
- KRATOCHVÍL, PETR, Polarita v teorii mezinárodních vztahů. *Mezinárodní vztahy*, roč. 4, č. 47 [2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/53>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. MZV: Čína: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/cina/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html
- Memorandum ze VI. Zasedání česko-čínského Ekonomického smíšeného výboru. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:L0y3erEwINcJ:download.mpo.cz/get/28635/30647/327297/priloha001.doc+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Čína: Základní informace o teritoriu [online]*. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/cina/index.html
- Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD: OECD Factbook 2013 Economic, Environmental and Social Statistics. Dostupné z <http://www.oecd-ilibrary.org/content/book/factbook-2013-en>
- SCOBELL, Andrew, *Cina and strategic culture*. Dostupné z: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub60.pdf>

- ŠKODA AUTO. ŠA: Přes milion vozů značky ŠKODA vyrobeno v Čín. ŠA [15. 11. 2013]. Dostupné z: <http://www.skoda-auto.cz/news/Pages/2013-11-15-cina-vozy-skoda.aspx>
- ŠKODA AUTO: Šanghaj. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/cs/company/production-plants/china>
- ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V PEKINGU. ZÚČRP: Manuál pro exportéry. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/832898/export_do_Ciny.pdf
- Výroční zprávy Škoda Auto 2005-2013. Dostupné z: <http://www.skoda-auto.cz/>
- ZEMÁNEK, Josef. *Hospodářské fenomény 21. století: 2. Část* [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-cina>
- ŽÍDEK, Libor. *Hospodářský vývoj Číny: 1949-2005* [online]. 2006, roč. 6, č. 2, s. 72. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivita/obzor/6182612/7667820/08_Z_sdekOPRAVENO.pdf

Seznam zkratek

České zkratky:

AZNP	Automobilové závody, národní podnik
CNY	Čínský juan
CPE	Centrálně plánovaná ekonomika
ČLOA	Čínská lidová osvobozenecá armáda
ČLR	Čínská lidová republika
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
KSČ	Komunistická strana Číny
MMZ	Mezinárodní měnový fond
OSN	Organizace spojených národů
PPF	První privatizační fond
PZI	Přímé zahraniční investice
SEV	Smíšený ekonomický výbor
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
ŠA	Škoda Auto
ZEZ	Zvláštní ekonomické zóny

Cizojazyčné zkratky:

ASAP	Akciová společnost pro automobilový průmysl
CFC	Consumer Finance Company
FAW	First Auto Work Group
GAZ	Gorkovskij Avtomobilnyj Zavod

OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OICA	Organisation Internationale des Constructeurs d'Automobiles (Mezinárodní organizace výrobců motorových vozidel)
RMB	Renminbi
SAIC	Shanghai Automotive Industry Corporation (Šanghajská automobilová průmyslová společnost)
SITC	Standard International Trade Classification (Jednotný mezinárodní třídník zboží)
USA	United States of America (Spojené státy americké)
USD	United States dollar
VIF N. V.	Volkswagen International Finance
VW	Volkswagen
WB	World Bank (Světová banka)
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3)
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, který byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše)

V Ostravě dne.....

.....

jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha 1: Rozhovor s p. Ing. Jiřím Kašparcem ze společnosti Vae Controls

Příloha 2: E-mail od p. Lukáše Lička ze společnosti Blex, a. s.

Příloha 1: Rozhovor s p. Ing. Jiřím Kašparcem ze společnosti Vae Controls

Jakým způsobem navázala Vae Controls spolupráci s Čínou?

V roce 2005 jsme se na veletrhu v Pekingu, kterého jsme se účastnili spolu s českým výrobcem armatur. Oslovila nás paní Dawn, „slovo dalo slovo“ a byla zahájena naše spolupráce na základě zprostředkovatelské smlouvy.

Vzhledem k tomu, že jsme jedna z mála českých firem exportujících do Číny, navázali jsme dobré kontakty i s českou ambasádou v Číně. Jako partner jsme se mimo jiné účastnili např. společenského plesu české ambasády v roce 2009. Také jsme navázali vztahy s místní pobočkou agentury Czechtrade. Tyto aktivity ale, kromě společenské prestiže, neměly přímý vliv na získání dalších zakázek v Číně. I přesto je považujeme za velmi významné.

Jaké jsou nejvýraznější rozdíly mezi čínskou a českou kulturou?

Čína je pro běžného středoevropana skutečně exotická země. Počínaje velikostí země a měst, přes jídlo až po odlišnosti v mentalitě. Člověk alespoň trochu zcestovalý nebo zběhlý v mezinárodním obchodu nebude příliš šokovaný, vezme odlišnosti na vědomí a přizpůsobí jim své jednání a vystupování. Z tohoto pohledu nevidím už příliš velký rozdíl mezi tím, jestli se pokoušíte vstoupit na trh v Bulharsku nebo v Číně.

Jsou patrné rozdíly také v obchodní spolupráci?

Je zřejmá mnohem výraznější hierarchizace v pracovních i společenských vztazích než u nás. Starší, zkušenější výše postavený má vždy přednost, dává se mu všemožnými způsoby najevo úcta, sedí vždy na čestném místě u stolu a jeho názor má vždy větší váhu. Respekt k partnerovi je vhodné vyjádřit vhodným dárkem (často záleží spíše na formě než na obsahu) a to i při opakovaných setkáních.

Nutností je sebevědomého vystupování. V našich krajích je často zvykem zlehčovat nebo snižovat vlastní postavení, zkušenost. Typický český styl s přístupem „jsme malá/mladá firma, ale uděláme, co bude v našich silách“ se vylučuje s úspěchem na

čínském trhu. Není radno si vymýšlet, ale je třeba vystupovat sebevědomě, aby ve Vás protějšek viděl partnera, kterého může respektovat a ctít. I Číňan na vysoké pozici má potřebu respektovat nějakou „autoritu“ a tu musí vidět i ve Vás.

Většina Číňanů nemluví žádným cizím jazykem. Je tedy nutné mít po ruce vhodného tlumočníka. Zároveň je ale potřeba mít se na pozoru, a zásadně neříkat anglicky nic, co by se mohlo vykládat špatně. Číňan může něčemu rozumět, protože se anglicky učí, ale stydí se mluvit. Často můžete až při večeři zjistit, že Číňan rozumí nebo i trochu mluví anglicky, přestože celý den na jednání se tvářil, že neumí ani slovo. Platí to, že se spíše stydí před ostatními Číňany za to, že by něco řekl špatně, než za to, když neumí nic.

Pro Asii je typický zvyk podávání a přebírání vizitek oběma rukama. Přijatou vizitku je nutno si přečíst a pohledem vyjádřit protějšku respekt k jeho pozici. Je vhodné mít vlastní vizitku v čínštině, se jménem přetransformovaným do čínštiny.

Stejně jako např. v arabských zemích jsou jednání dlouhá, často se více času stráví diskusí o sportu, rodině, čaji, odlišnostech mezi Evropou a Čínou, apod. než diskusí na pracovní téma. Je nutné s tím počítat, ale také je nutné pohlídat si náplň a neodejít z jednání bez projednání té pracovní části a oboustranně jasného závěru. Je časté, že i z běžných jednání se dělá písemný podepsaný zápis. Součástí jednání bývá často oběd či večeře, které bývají doslova „opulentní“ (i když to se v poslední době mění) s nespočtem druhů jídel na výběr na točícím se stole, množstvím alkoholu a nutností řady vzájemných přípitků mezi jednotlivými spolustolovníky.

Obecně je nutné přijmout fakt, že řada věcí a procesů probíhá v Číně jinak, než jsme zvyklí a je nutno tomu přizpůsobit své jednání. Na druhou stranu je nutné držet svůj směr a neztratit se v jejich způsobu práce, který je pro nás často nepochopitelný. Nejlépe se osvědčuje taktika „vy to děláte tak a my tak“. Pojd'me najít řešení přijatelné pro obě strany. tedy v praxi přizpůsobit naše řešení a postupy místním podmínkám a potřebám.

Příloha 2: E-mail od p. Lukáše Lička ze společnosti Blex, a. s.

Lukáš Ličko (marketing@blex.cz)

RE: Diplomová práce

7. 1. 2014, 15:00:40

Komu: EvaSindlerova@seznam.cz

Dobrý den slečno Šindlerová,

Bohužel si myslím, že pro Vás nebudu mít moc informací.

Jako každá jiná firma jsme oslovili potenciálního zákazníka, kterého jsme si vyhledali na internetu koncem roku 2007. Po několika e-mailech, požadoval vzorky výrobků o které měl zájem. V té době bohužel zásilky do Číny při rychlém dodání stály mnoho peněz a obyčejné zaslání přes Českou poštu může trvat až měsíc a ještě se nezaručí, zda to vůbec doručí.

Jako jedné z mála českých firem se nám podařilo přihlásit na veletrh Ambiente ve Frankfurtu nad Mohanem, který se každoročně koná začátkem února. Jedná se o jeden z největších veletrhů spotřebního zboží na světě. Tohoto veletrhu se účastní mnoho firem ze všech koutů světa. Právě v roce 2008 jsme se poprvé účastnili tohoto veletrhu, proto jsme se domluvili na obchodní jednání na tomto veletrhu, kde jsme také ukázali vzorky výrobků. Při osobním jednání blíže specifikoval své požadavky o jaké výrobky má zájem a v jakém množství. Ještě bylo třeba domluvit se na obchodních a platebních podmínkách a hlavně na cenách, které se dle dohody se zákazníkem řešili až po návratu z veletrhu. Největší problém v tomto obchodě pro nás byl časový posun. Proto se celková komunikace protahovala. Zákazník si také chtěl ověřit ceny, konkurenci, udělat průzkum trhu apod..

Poté když byly všechny podmínky dojednány, tak již začal obchod. Od té doby stále spolupracujeme.

Pokud by jste potřebovala ještě nějaké informace, tak mě neváhejte kontaktovat.

S pozdravem

Lukáš Ličko

Marketing Manager

BLEX a.s.

Závodu Míru 327/4

360 17 KARLOVY VARY

Tel.: +420 353 403 305

Fax: +420 353 449 687

www.blex.cz

Internetový obchod

www.eshop.blex.cz

-----Original Message-----

From: Ing. Miroslav Klícha [mailto:klicha@blex.cz]

Sent: Friday, January 03, 2014 8:43 AM

To: licko@blex.cz

Subject: FW: Diplomová práce

From: Eva [mailto:EvaSindlerova@seznam.cz]

Sent: Thursday, January 02, 2014 3:29 PM

To: direktor@blex.cz

Subject: Diplomová práce